

TEHTÄVÄNIEKKA

SUOMEN TEHTÄVÄNIEKAT RY:N JÄSENLEHTI
PROCEEDINGS OF THE FINNISH CHESS PROBLEM SOCIETY

N:o 5-6 / 2014 17.12.2014



Ratkaisujoukkue Riccionessa 1985

TEHTÄVÄNIEKKA

JULKAISIJA/ PUBLISHER:

Suomen tehtäväniekat ry.

Päätoimittaja ja toimituksen osoite /

Editor in chief: Jorma Paavilainen, Avenue de l'Aigle 72, B-1150 Bruxelles, Belgique, e-mail: jorma_paavilainen@hotmail.com

Muu toimituskunta / Editorial staff:

Johan Beije, Mikael Grönroos, Hannu Harkola, Pauli Perkonoja, Kenneth Solja, Janne Syväniemi, Henry Tanner

Taitto / Layout: Harkola, Syväniemi

Painopaikka / Printed in: Picaset Oy, Helsinki 2014

ISSN 2242-3257

Vuositilaus ei-jäsenille 2014: 28 EUR

Subscription fee abroad 2014: 28 EUR

Irtonumerohinta / Single issues: 6 EUR

Osoitteenmuutokset sihteerille! /

Changes of address to the secretary!

Sisällysluettelo

Yhteenvetoa ja katsahdus kristallipalloon	203
Ratkaisemisen SM-kilpailu	204
ST:n vuosikokous 2015	204
Teppo Mänttä 60 vuotta	204
Peter Kniest 15.12.1914 – 15.12.1993	211
Puolipatteri II	217
Kärytyksiä huipputasolla	229
Omistustehtäviä	230
Vuoden 2014 suomalainen shakki-tehtävä	231
Syyspäivät Kokemäellä	231
Tehtäväshakillinen sokkokrypto	232
Ratkaisemisen Helsingin mestaruus	233
Ensipainokset	235
Paha pähkinä 63	236
Summary	243



SUOMEN TEHTÄVÄNIEKAT

SUOMEN TEHTÄVÄNIEKAT RY

<http://www.sci.fi/~stniekat/st>

Puheenjohtaja / Chairman:

Jorma Paavilainen, Avenue de l'Aigle 72, B-1150 Bruxelles, Belgique, e-mail: jorma_paavilainen@hotmail.com

Sihteeri / Secretary:

Kari Karhunen, Rukotie 7 B, 00760 Helsinki, e-mail: kkkarhunen@luukku.com

Taloudenhoitaja / Treasurer:

Hannu Harkola, Vähän-Kellosalmentie 93, 17500 Padasjoki. Puh./Tel. 045 678 9042, e-mail: hannu.harkola@netti.fi

Pankkitili / Bank account:

Nordea Ylöjärvi FI34 1443 3000 0418 86

Jäsenmaksu 2014: 25 EUR

Pirkanmaan shakkitehtäväkerho:

Kauko Virtanen, Välimäenkuja 3 D 20, 33430 Vuorentausta.

Puh./Tel. (03) 348 3447

e-mail: kauko.virtanen@tuubi.net

Satakunnan osasto:

Veikko Valo, Koivistonpuistikko 47 B 25, 28130 Pori, e-mail: psy@dlc.fi

Vaasan osasto:

Seppo Praski, Varisselänkatu 16 A 2, 65200 Vaasa

Lahden Tehtäväshakki: Hannu Joentaus-ta, Kunnintie 56, 15560 Nastola

Kannen kuvasta lisää sivulla 209 /

More about the cover photo on page 209.

Kuvaajat: Kansi ja s. 212 Hannu Harkola, takakansi Janne Syväniemi

Aineisto seuraavaan *Tehtäväniekka*-lehteen 23.2.2015 mennessä.

Yhteenvetoa ja katsahdus kristallipalloon

Käsissäsi oleva lehti päättää vuosikerran 2014. Lehdissä on päättävänä vuonna ollut 244 sivua. Aikaisemmin tänä vuosikymmenenä sivumäärät ovat olleet

- 2010: 184 sivua
- 2011: 216 sivua
- 2012: 204 sivua
- 2013: 224 sivua

Vuosikerrassa on siis yleensä ollut hie-
man yli 200 sivua, näin nytkin. Tärkeintä on tietysti sisältö, ei sivujen määrä, mutta jälkimmäiselläkin on mielenkiintonsa. Tehtävien määrän voi jokainen kiinnostunut laskea itse, sanallista kuvausta ja siirtomerkintöjä on myös jonkin verran. Lehden toimituksellinen linja on suhteellisen yksinkertainen: julkaisemme aineistoa, joka liittyy tehtävähakkiin. Yhteys voi olla etäinenkin, mutta asiassa yritetään silti pysyä. Jos sydämelläsi on aatoksia, joita haluat jakaa laajalle lukijakunnalle, niin yhteys päätoimittajaan edistää asiaa.

Vuoden viimeinen lehti sisältää tutut ensipainososat ja Pahan pähkinän. Syyspäivät on pidetty, niistä ja ratkaisemisen Helsingin mestaruudesta kerrotaan lyhyesti. Näiden ohella luettavana on artikkeleita eri aiheista ja myös rentouttavaa askareta joulun pitkiksi pyhiksi. Uusi aluevaltaus on tehtävähakkiaiheinen krypto, josta on kiittäminen ulkosuomalaista. Antti Parkkinen avustaa myös tasokasta ristikkolehteä *Punainen Pelikaani*, joten lukijamme saavat laatuviidettä. Jatkoa saattaa olla luvassa, jos tämä kokeilu saa myönteistä palautetta. Edellisessä lehdessä luvatus Antin apupatit siirtyvät tuonemmaksi, mutta hyvää jaksaa kyllä odottaa.

Kari Valtosen katsaus puolipattereihin, osa 2, on sen sijaan sisäsivuilla ja tarjoaa nautinnollista asiantuntemusta. Saman suosituksen saa Joose Norrin kirjoitus saksalaisesta Peter Kniestistä, jonka syntymästä on tullut kuluneeksi 100 vuotta.

Nuorempaa vuosikertaa, mutta tavallaan Kniestinkin viitoittamaa uraa on kulkenut Teppo Mänttä, joka täytti syyspäiviikonloppuna 60 vuotta. Onnittelut omistusteh-
tävien sekä Tepon pitkään tunteneen Henry Tannerin kirjoituksen myötä!

Mitä jatkossa seuraa, esimerkiksi vuonna 2015? Tämän jos tietäisi, niin elämä olisi paljon nykyistä laimeampaa. Yllätyksiin on syytä sopeutua, mutta suunnitelmia on toki olemassa. Kuten edellinen *Tehtäväniekka* jo kertoi, niin uusi kalenterivuosi alkaa tehtävätapahtumien osalta kansainvälisellä ratkaisukilpailulla. Se järjestetään eri puolilla maailmaa samanaikaisesti. Päivä on sunnuntai 25.1.2015, alkamisaika klo 12 ja Suomessa tapahtumapaikka on Shakkiaareena Helsingissä. Kilpailussa on kolme ryhmää, joten jokaiselle ratkaisuintoiselle löytyy varmasti sopivia haasteita. Shakkiaareenalla järjestetään myös yhdistyksen vuosikokous ja pikaratkaisemisen SM-kilpailu lauantaina 21.2.2015. Tarkemmat kutsut ovat sisäsivuilla, tervetuloa kaikkiin näihin tapahtumiin. Lisätietoja kannattaa kysyä johtokunnan jäseniltä, yhteystietoja viereisellä sivulla.

Lukijoille kiitos vuodesta 2014 ja onnellista uutta vuotta!

Omasta ja muun toimituskunnan puolesta

Jorma Paavilainen

Ratkaisemisen SM-kilpailu

Shakkitehtävien pikaratkaisemisen SM-kilpailu järjestetään lauantaina 21.2.2015 Shakkiareenalla Helsingissä. Kilpailu alkaa kello 13 ja kestää kolme tuntia. Kilpailun johtaja on Neal Turner ja tehtävät valitsee Kari Valtonen.

Tulokset otetaan RELO-laskentaan ja ne vaikuttavat ratkaisemisen edustusjoukkueiden valintaan. Kilpailun jälkeen, ennen vuosikokousta on kahvitarjoilu.

ST:n vuosikokous 2015

ST:n vuosikokous 2015 pidetään Shakkiareenalla lauantaina 21.2.2015 alkaen klo 17.00.

Esityslista:

- 1) Kokouksen avaus
- 2) Kokouksen järjestäytyminen
- 3) Kokouksen laillisuus
- 4) Työjärjestyksen vahvistaminen
- 5) Toimintakertomus vuodelta 2014

- 6) Tilinpäätös vuodelta 2014
- 7) Toiminnantarkastajien lausunto
- 8) Tilinpäätöksen vahvistaminen
- 9) Muut kertomukset
- 10) Vastuuvapaudesta päättäminen
- 11) Valinnat vuodeksi 2015:
puheenjohtaja, varapuheenjohtaja, sihteeri, taloudenhoitaja, kirjastonhoitaja, johtokunnan kaksi varajäsentä, kaksi toiminnantarkastajaa ja heidän varamiehensä
- 12) Muut valinnat: matrikkelinhoitaja, tehtäväshakillinen toimikunta, edustaja Maailman tehtäväshakki-liitto WFCC:ssä, edustajat SSL:ssa, RELO-toimikunta
- 13) Jäsenmaksut vuodelle 2015
- 14) Toimintasuunnitelma vuodelle 2015
- 15) Talousarvio vuodelle 2015
- 16) Arvonimiasiat
- 17) Huomionosoitukset
- 18) Muut asiat

Tervetuloa!

Henry Tanner:

Teppo Mänttä 60 vuotta

Vastikään (22.11.) 60 vuotta täyttänyt porilainen Teppo Mänttä on hyvin monipuolinen tehtäväniekka: laatija, ratkaisija, organisaattori, tuomari ja lukemattomissa projekteissa ja tilanteissa apuaan tarjonnut tehtäväharrastaja. En halua painottaa näistä aloista mitään toisia arvokkaammaksi, mutta kun jostain on alettava, niin alkakaamme juhlijän esittely vaikka laadinnasta.

Laatija

Porin lyseon neljän luokkatoverin – Teppo, Unto Reunanen, Kari Valtonen ja minä – tehtävöiden varhaisvaiheita on sivuttu Aarne Dunderin 100-vuotisartikkelissa (*TN* 2/2014) ja Tepon omassa 50-vuotisjutussa (*ST* 6/2004), joten pikakelaamme suoraan

kypsän laatijan suurimpiin menestyksiin. Niissäkin on runsaasti valinnanvaraa, mutta aloitetaan Fide-albumeihin valituista tehtävistä.

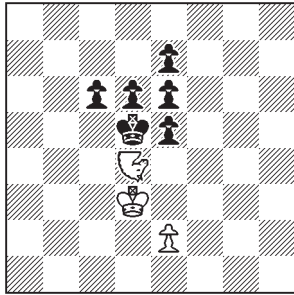
Muutamat laatijat eivät lähetä tehtäviään tarjolle Albumeihin, joten aivan kaikkia kunkin kolmivuotiskauden huiputehtäviä näihin kokoomateoksiin ei sisälly, mutta mukaan päässeet tehtävät ovat ainakin kolmen asiantuntijan mielestä valioluokkaa.

Teppo on saanut vuodet 1986–2006 kattaviin Albumeihin neljä tehtävää, joista kaksi on yhteistehtäviä. Vuosien 2007–2009 Albumiin on valittu vielä yksi Tepon tehtävä, mutta koska kirjaa ei vielä ole painettu, en tiedä, mikä tehtävä on kyseessä. Kun vuosien 1998–2000 Albumista löytyvä rivitehtävä

(alkuaseman kaikki nappulat sijaitsevat a-muodossa 4. rivillä, b-muodossa 5:nnellä) löytyy em. 50-vuotisjutusta, esiteltäköön tuorein painosta tullut albumitehtävä.

Teppo Mänttä

3. palk. *Springarenin* talviturnaus
2005–2006



7#

3+6

b) vAd4→c8

aituri/*Nightrider* d4
pisinsiirtoinen/*max.*
kirke

Ruotsalaisen sisarlehtemme perinteisissä laadintakilpailuissa on yleensä jokin muodollinen elementti, jonka pitää esiintyä kilpailuun osallistuvissa tehtävissä, mutta muutoin esim. tehtävän vaatimusta ja mahdollisia satuominaisuuksia ei ole rajoitettu. Laadintakilpailut, joissa mielikuvituksen käyttö on sallittua, jopa suotavaa, sopivat hyvin Tepon laatijanlaadulle. Niinpä hän on kerännyt näistä kilpailuista poikkeuksellisen runsaasti palkintoja. Tämäkertaisen kilpailun ehtona oli, että mattisiirron piti olla e2-e4#.

Tepon tehtävässä valkealla on aitari, eli linjaratsu. Se voi tehdä normaalien R-siirtojen lisäksi yhden tai useampia R-siirtoja alkamaansa suuntaan. Satuehtoina ovat pisinsiirtoinen (eli maksimummeri), joka velvoittaa mustaa tekemään geometrisesti pisimmät lailliset siirtonsa, ja kirke, joka määrää, että lyödyt nappulat syntyvät (lyöntisiirron osana) sille ruudulle, jolla vastaava nappula sijaitsi pelin alkuasemassa (jos

kyseinen ruutu on tyhjä; mutta jos ruudulla on nappula, lyönti on normaali). Satunappulat mielletään korotuneiksi sotilaisiksi ja ne syntyvät korotusruudulleen sillä linjalla, jolla lyönti tapahtuu.

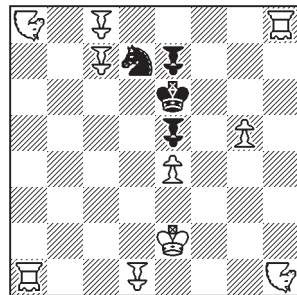
Ratkaisut (joissa asteriskilla on merkitty kirke-lyönnit): a) 1.Af5! e*f5 (Af8) 2.Ad4 e*d4 (Ad8) 3.A*c6 (msc7) e5 4.Ae7+ Ke6 5.A*f5 (msf7) c5 6.A*d4 (msd7)+ Kd5 7.e4# ja b) 1.A*d6 (msd7)! e*d6 (Ad8) 2.Kc3 Ke4 3.Ah6 Kd5 4.e4+ K*e4 (vse2) 5.Ab3 Kd5 6.Ac5 d*c5 (Ac8) 7.e4#. (Huomattakoon, että a-muodon ratkaisussa vaihtoehdot 6.-cxd4/exd4?? (Ac8) ovat laittomia itseshakin takia. B-muodon mattiasemassa valkea aitari c8:ssa suojaa kauniisti mattisotilaan e4:ssä.)

Tuomari Lennart Werner ylistää tuomioissaan (*Springaren* 103, joulukuu 2006) tehtävän aitariakrobatiaa ja yllättäviä hienouksia sekä satuominaisuuksien käyttöä.

Jatketaan Tepon tuoreimmalla saavutuksella *Springarenin* kilpailuissa. Talviturnauksen 2013–2014 tehtävien ratkaisussa ratsun piti siirtyä nurkkaan vähintään kerran. Kilpailun tuomio julkaistiin lehden syyskuun 2014 numerossa; tuomari oli ruotsalainen laatijasuuruus Christer Jonsson.

Teppo Mänttä

1. palk. *Springarenin* talviturnaus
2013–2014



sa#20

kirke

10+4

aituri/*Nightrider* a8, h1
tornihyppääjä/*Rookhopper* a1, h8
nolla/*Zero* c7, c8, d1, e5, e7

Tehtävän vaatimuksena on sarjasiirtoinen apumatti: musta tekee perättäin 20 siirtoa ja pyrkii asemaan, jossa valkea voi tehdä siirron matin. Aiturista ja kirkestä oli puhetta jo edellisessä tehtävässä. Nolla on (Simo Ylikarjalan *Satushakin sanakirjan* mukaan) 0,0-juoksija, jonka ainoa laillinen siirto on hyppy ilmaan ja paluu lähtöruudulle. Se on käytännössä lähes identtinen valesotilaan (Dummy Pawn) kanssa; tällä ei ole mitään laillista siirtoa, sillä on vain massa, joka voi esim. tukkia tai toimia hyppääjien pukkinappulana. (Ratkaisuohjelmat käsittelevät näitä kahta satunappulaa epätasällisesti, mutta en nyt puutu siihen.) Tornihyppääjä liikkuu tornin linjoilla pukkinappulan takaiseen ruutuun. Ratkaisija voi päätellä, että tavoitteena on päästä asemaan, jossa valkea pystyy siirtymään tornihyppääjällään e8-ruutuun shakkaamaan; mattiin tarvitaan lisäksi pakoruutujen d6 ja f7 vartiointi; huomataan, että esim. h8:ssa sijaitseva valkea aituri suoriutuisi tästä. Päästäkseen e8:aan TH tarvitsee pukkinappulan; f8-ruutuun sellaista ei saa, mutta d8:aan saa, jos/kun valkea nolla d1:stä lyöddään. Jotta siitä on hyötyä, TH:n pitää sijaita d8:n vasemmalla puolella. Vasemmassa alanurkassa olevan TH:n voisi lyödä a8:aan ja h1:ssä sijaitsevan aiturin h8:aan, mutta ruudut a8 ja h8 pitää ensin vapauttaa. Näin määrittäyty mustan ratsun yksimääreinen reitti: 1.Rb6 2.Rxa8 3.Rb6 4.Rxc8 5.Rd6 6.Rf7 7.Rxh8 8.Rf7 9.Rh6 10.Rg4 11.Rf2 12.R*h1 (Ah8) 13.Rf2 14.R*d1(Nd8) 15.Re3 16.Rc2 17.R*a1(Tha8) 18.Rb3 19.Rc5 20.Rd7 The8#.

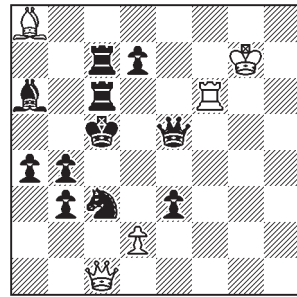
Musta ratsu tekee siis kierron neljän nurkkaruudun kautta takaisin lähtöruutuunsa. ”Fantasin har inga gränser”, huokailee tai ihastelee tuomari Jonsson. Sana ”fantasi” on tässä kaksihakmotteinen: ”mielikuvituksen” lisäksi se viittaa myös ”satushakkiin”, onhan tämä termi ”fantasischack” på svenska.

Fide-albumeihin liittyvät läheisesti ns. Annexet, joihin on koottu neljästä Albumista (1986–1988, 1992–1994, 1995–1997

ja 1998–2000) niukimmin rannalle jääneet tehtävät. Voisi ajatella, että näihin ”vara-albumeihin” olisi olennaisesti helpompi päästä kuin varsinaisiin Albumeihin, mutta näin ei välttämättä ole. Kun vuosien 1986–1988 Albumissa oli suomalaislaatijoilta 9/10 tehtävää, vastaavassa Annexessa meiltä oli vain 3 tehtävää.

Teplota on valittu kolmeen ensimmäiseen Annexeen yhteensä 4 tehtävää, joista kaksi on yhteistehtävää; pistemäärät (kun kahden laatijan yhteistehtävästä saa 1/2 pistettä): 1986–1988: 1; 1992–1994: 1/2 ja 1995–1997: 1/2. Näistä neljästä tehtävästä seuraava italialais-suomalainen yhteistehtävä on teoreettisesti mielenkiintoinen:

Mario Parrinello & Teppo Mänttä
H1936v *The Problemist* 1996



a#2 2.1.1.1 5+11

Ratkaisuissa (1.Kd5 d3 2.Rb5 Dc4# ja 1.Kb6 d4 2.Rd5 Dc5#) mK siirtyy alkuperäiseltä kiinnityslinjalta toiselle, jolloin mRc3 vapautuu mutta mTc6 tulee vastaavasti vL:n tai vT:n kiinnittämäksi; mattisiirto käyttää tätä kiinnitystä hyväkseen. Mustan 2. siirto avaa c-linjan vD:lle ja samalla katkaisee mLa6:n tai mDe5:n pidon mattiruutuihin (c4 ja c5). Tehtävän teemasisältöä ovat myös houkutukset 1.Kd4? d3 2.Rb5 Dc4+ 3.Txc4 ja 1.Kb5? d4 2.Rd5 Dc5+ 3.Txc5, jotka osoittavat, että c6:ssa täytyy olla torni, ei esim. sotilas.

Tehtävän alkuperäinen muoto oli: Kh7, Dd1, Tg6, Lb8, se2 – Kd5, Df5, Td6, Lb6,

Rc8, Rd3, sc3, c4, d7, e7. (Asema saadaan kuvioasemasta poistamalla ms:t a4 ja e3, muuttamalla mTc7 ms:ksi ja lisäämällä mRb8 ja siirtämällä lopuksi kaikkia nappuloita askel oikealle.) Ratkaisut ovat nyt 1.Ke5 e3 2.Rc5 Dd4# ja 1.Kc6 e4 2.Re5 Dd5#. Mutta haukankatseinen Teppo huomasi, että tehtävän ratkaisu olisi täysin identtinen, vaikka d6:ssa olisi ms. Tämä huomio raportoitiin tehtävän ratkaisun yhteydessä (*The Problemist*, maaliskuu 1996), ja ilmeisesti MP oli asiasta samaa mieltä, koska lehden toukokuun numerossa ilmestyi versio (= kuvio). Apumattitoimittaja Chris Featherin tekstistä saa sen käsityksen, että MP ja TM ovat olleet toisiinsa yhteydessä tehtävän lopullisen muodon suhteen. Se selittäisi Tepon päättymisen toiseksi laatijaksi, mihin pelkkä teoreettisen puutteen osoittaminen ei kai olisi riittänyt. Tähän tehtävään liittyy vielä pikku mysteeri: kun MP:n maanmies Francesco Simoni aikanaan kirjoitti vuosikilpailutuomionsa (*The Problemist*, marraskuu 2000), hän antoi toisen kunniamaininnan MP:n alkuperäiselle tehtävälle eikä kommentoi yhteistehtäväversiota, mutta toisaalta tuomiossa mainitaan tehtävän sisältävän mm. sivuratkaisujen välttöä ("cook avoidance"), mitä alkuperäis- muodossa on vaikea nähdä.

Yksi Tepon laatijauran tähtihetkiä oli vähänappulaisten (korkeintaan neljä nappulaa) tehtävien vuosikilpailun voitto vuonna 2009. Näitä kilpailuja (Wenigsteiner-Jahrespreis) on järjestetty vuodesta 1979, ja vain kaksi kertaa aikaisemmin voittajatehtävä oli ollut suomalainen (ks. *ST* 4/2010); näistäkin toinen, Unto Heinosen johtopeli, osoitettiin sittemmin virheelliseksi. Ne, joilla ei ole kyseistä *ST*-lehden numeroa, voivat käydä ihailmassa tehtävää internetin PDB-tietokannassa, josta se löytyy numerolla P1113544.

Vähänappulaiset tehtävät ovat muutoinkin olleet Tepon sydäntä lähellä. Hän osallistui esimerkiksi 1990-luvun alussa toteutettuun projektiin, jossa etsittiin kor-

keintaan nelinappulaisten sarjasiirtoisten madrasi-tehtävien pituusennätyksiä (ks. Paavilainen & Tanner, *Minitehtäviä*, 1990), ja 2000-luvun alun nelinurkkaprojektiin. Lähinnä 1990-luvun alkuvuosiin sijoittui myös laaja, useita vuosia kestänyt 3- ja 4-nappulaisten pattitehtävien ennätysjahti, jossa Tepolla oli keskeinen rooli.

Suomalaisessa tehtäväshakkikeskustelussa on jo käsitteeksi muodostunut "Mäntän ekonomisointi", siis se, että lopulliseen totuuteen pyrkivä Teppo on löytänyt nimekkäiden laatijoiden palkituista tuotoksista vielä parannettavaa. Tämän seurauksena Tepon tehtävätuotannosta olennainen osa on yhteistehtäviä – jotka kuitenkin eivät usein ole olleet yhdessä laadittuja (vaikka sellaisiakin löytyy). Ekonomisointiin ja puutteiden korjaamiseen liittyy sekin arvokas työ, jota Teppo on tehnyt tanskalaisen Steen Christensenin apuna albumivirheiden etsinnässä ja korjaamisessa. (Netistä löytyy SC:n viides, maaliskuulle 2009 päivätty revisio, joka katkaa albumivuodet 1914–2000. SC kirjoittaa: "Specified corrections are first of all due to mr. Teppo Mänttä, Finland.")

Kunnianosoitukseksi tälle työlle yhdistyksenme järjести 10 vuotta sitten (juhlijan suostumuksella) kansallisen Teppo Mänttä 50 -laadintakilpailun, jonka aiheena oli aiemmin julkaistun tehtävän ekonomisointi. (Kilpailun idean esitti muistaakseni Kari Karhunen.) Harri Hurme voitti kilpailun versiollaan Heikki Lukkarisen tehtävästä vuodelta 1934, ks. *ST* 1/2005.

Organisoija

Kuten mikä tahansa muukin harraste, tehtäväshakki vaatii kukoistaakseen (tai edes hengissä säilyäkseen) valtavat määrät pyyteetöntä organisaatiotyötä harrastajiltaan. Menneiden ikäpolvien organisaattoreista nousee mieleeni erityisesti kaksi nimeä: kansallinen ja kansainvälinenkin merkkimies Osmo Kaila ja erityisesti Satakunnan

alueella vaikuttanut Aarne Dunder.

Teppo, Unto Reunanen ja minä otimme tehtävähakkiorganisaatorisia ensiaskeleitamme 1970-luvun alussa perustamalla tehtäväpiirin nimeltä Porin patinystävät. (Muistikuvani – mahdollisesti väärä – on se, että Kari Valtonen oli tuossa vaiheessa jo palannut Porista Tampereelle.) Vaikka tehtäväpiirimme ehti toimia vain muutaman vuoden ajan, saimme kuitenkin aikaan ainakin yhden laadintakilpailun aloittelijoille. (Muistaakseni kilpailun voitti sittemmin myymäläpäälliköksi edennyt Olli Leinonen, joka ei liene jatkanut lupaavasti alkanutta laatijanuraansa.)

Tämä pikku episodi lienee omalta osaltaan ollut sysäyksenä sille, että Turkuun muuttanut Teppo oli vuonna 1981 aloitteen tekijänä alaostaston perustamiselle uuteen kotikaupunkiinsa. Kokouksia pidettiin legendaarisissa ravintola Hämeenportissa ja niekkojen kotona. Edellä mainitussa 50-vuotisjutussaan Teppo toteaa, että kokouksiin osallistuivat alkuvaiheessa hänen lisäkseen ainakin Seppo Salmio, Hannu Sokka, Pauli Perkonoja ja Unto Reunanen sekä myöhemmin mm. Timo Kallio ja Jorma Paavilainen.

Turun alaostaston aktiivien panos maamme tehtävähakkielämässä on niin keskeinen ja monimuotoinen, etten voi lähteä sitä nyt sen laveammin analysoimaan. Tyydyn vain toteamaan muutaman merkkipaalun. Turkulaisten aloitteesta järjestettiin jo vuonna 1983 alaostosten laadintakilpailu kahdessa ryhmässä (3# ja a#3); turkulaiset suostuivat hyväntahtoisesti jakamaan voiton Pirkanmaan alaostaston kanssa (ks. *ST* 3/1984). (Mainittakoon ohimennen, että yksi osallistuneista alaostastoista oli Haminasta.) Kymmenvuotisen olemassaolonsa kunniaksi turkulaiset järjestivät 1990–1991 juhlalaadintakilpailun kolmessa ryhmässä (3#, a#n ja satu); kolmisiirtoisryhmän tuomariksi oli saatu Bengt Ingre Ruotsista; apumatti tuomitsi Sokka ja saturyhmän yhdessä Teppo ja Jorma. Turkulaisen tehtäväharrastuksen

merkkitapaus oli kansainvälisen tehtävähakki-kongressin saaminen Turkuun kesällä 1995. Teppo oli siinä vaiheessa jo palannut Poriin, mutta lienee vastaansanomaton, että Tepon aktiivinen rooli Turussa vuodesta 1981 lähtien oli yksi keskeisiä tekijöitä sille, että tehtävähakki-kongressi voitiin siellä järjestää.

Tepon aktiviteettien listaan sopinee tässä kohtaa lisätä toiminta *Suomen Shakin* ratkaisutoimittajana 1980-luvun lopulla, Kauko Virtasen avustaminen vuosien 1992–1994 albumitehtävien tarkastamisessa ja osallistuminen Risto Pohjosen ja Seth Liljestrandin tehtävähakki-koelmien valmisteluun; jälkimmäinen projekti ei ole vielä toteutunut.

Ratkaisija

Nuoruuksuvuosiimme Porissa tutustumisemme shakkiin alkoi halustamme osallistua kansalliseen ratkaisumestaruuskilpailuun, jota oli mainostettu *Satakunnan Kansan* shakkipalstalla. Kun olimme hieman opiskelleet tehtävähakkiä, osallistuimme mm. sanomalehtien jouluratkaisukilpailuihin ja ratkoimme yhteispohjoismaisen tehtävähakki-lehden *Stella Polariksen* ensipainoksia. (Ja kärytimme mm. Bo Lindgrenin *Maskrosor*-kokoelman tehtäviä, mistä muistaakseni oli kommentti Dunderin palstalla *Satakunnan Kansassa*.) Kukin meistä osallistui ns. pitkiin RSM-kisoihin (pikaratkaisukilpailuja ei tuolloin vielä ollut), ja Teppo näkyy osallistuneen mm. varhaisiin matemaattisten ja satutehtävien ratkaisukilpailuihin.

Joskus 1970-luvun lopulla Teppo alkoi lähettää ratkaisujaan saksalaisen satuhakki-lehden *feenschachin* ensipainoksiin, ja kun Turun alaostasto syntyi, muodostettiin samalla myös tass-niminen ratkaisujoukkue ratkomaan kyseisen lehden tehtäviä. (En ole löytänyt *feenschachista* selitystä nimelle, joka päällisin puolin tuntuisi viittaavan itäisen naapurimme uutistoimistoon tai Turun Akateemiseen Sosialistiseuraan, mutta Teppo valotti minulle hiljan, että akronyymi

muodostuu sanoista Turku All-Star Solvers.) Tassin ytimen muodostivat Teppo, Perkonoja ja Sokka. Puheenjohtajamme muistikuvan mukaan myös Timo Kallio saattoi osallistua tass-sessioihin.

Tass-tiimissä saatu ratkaisukokemus johti siihen, että Teppo sijoittui maaliskuussa 1985 pikaratkaisemisen SM-kisoissa hopealle, samalla pistemäärällä kuin pronssia ottanut Harri Hurme mutta kaksi minuuttia nopeampana. Voiton vei puoli pistettä maksimista menettänyt Pauli Perkonoja; siis kaksoisvoitto Turkuun. Hopeamitalisti valittiin edustamaan Suomea Riccionen ratkaisemisen MM-kilpailussa syyskuussa, ja kun kolmimiehisen joukkueemme kaksi muuta ratkaisijaa olivat Perkonoja ja Valtonen, niin ei ollut suuri yllätys, että Teppo pääsi liittymään suomalaisten shakin maailmanmestareiden melko vähälukuisen joukkoon. Suomen voitto tosin oli hyvin pienestä kiinni: saimme 30,5 pistettä kun sekä Israel että Iso-Britannia saivat 30 (britit jäivät pronssille aikavertailussa), ja voittomme varmistui lopulta vasta sen jälkeen, kun pisteytyksestä tehty protestimme oli hyväksytty. *ST*-lehden numerossa 4/1985 on Tepon kongressiraportti ja Kari Valtosen selvitys protestin vaiheista. Lehden kannessa on joukkueen kuva.

Näin lyhyeen juttuun ei mahdu kuin osa Tepon monipuolisesta toiminnasta tehtävähakin hyväksi. Kiitoksiini ja onnen-toivotuksiini 60-vuotiaalle yhtyneen koko suomalainen tehtäväharrastajakunta. Toivon myös terveyttä ja laadintaintoa; monet mestariteokset odottavat vielä laatijaansa ja Fide-albumeihin kaivataan kovasti lisää suomalaisväriä.

ISC 25.1.2015

Muista kansainvälinen ratkaisukilpailu sunnuntaina 25.1. klo 12 Shakkiareenalla!

Jorma Paavilainen: Turun tehtävöosaston toiminnassa olivat mukana myös turkulaiset Ari Maunu ja Juha-Pekka Kantti. Vierailevia tähtiä nähtiin silloin tällöin. Mikael Grönroos kävi työnsä vuoksi ajoittain Turussa ja tehtävätapaamisia sovitetttiin hänen aikatauluhiinsa. Ruotsalainen Bengt Ingre osallistui kerran Turun tehtävöiltaan, lisäksi pelaajina tunnetuiksi tulleet Antti Nokso-Koivisto ja Jukka-Pekka Tyni osallistuivat ainakin muutaman kerran.

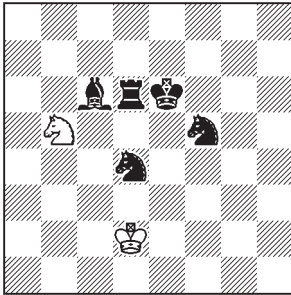
Lähtökohdat kokoontumisiin Hämeenportissa olivat suotuisat, sillä ravintolasta löytyi säännöllisesti shakinpelaajia. Usein paikalla olivat esimerkiksi Esa Koskinen, Pekka Ojanen, Mauri Sirkiä sekä Suorannan ja Leppälän veljekset. Kaikki olivat ainakin jonkin verran kiinnostuneita tehtävistä. Älyllisiä haasteita oli tarjolla shakkilaudan ulkopuolellakin, laativathan Reunanen ja Sokka nimenomaan tässä ravintolassa maineikkaan sanaristikon. Kuten tehtävähakin harrastajilta saattoi odottaa, niin ristikossa oli oikean ratkaisun lisäksi ovela houkutus. Jos ratkaisija erehtyi kirjoittamaan yhteen vihjeeseen houkuttelevan, mutta väärän vastauksen ja jatkoi siitä eteenpäin, niin ristikko täyttyi melkein - mutta vain melkein!

Niekkojen kodeista keskeisin tapaamispaikka oli Tepon koti. Sen laajasta kirjastosta löytyi hakuteos jos toinenkin ja isännän tilaamia tehtävälehtiä tutkittiin ahkerasti. Tehtävien tietokonetarkastuksessa Teppo oli aina valmis auttamaan. Näin moni tehtävä sai korrektin muodon ja laatija arvokasta apua. Tältä ajalta on peräisin moni yhteistehdävä. Kerran kuussa pidettyjen tehtävöiltojen lisäksi järjestettiin ratkaisukilpailuja, joihin osallistuttiin ihan pääkaupunkiseudulta asti.

Tehtävötoiminta Turussa hiipui vähitellen: Teppo muutti Poriin, Kallio Naantaliin, allekirjoittanut vielä kauemmas ja Reunanen lopetti tehtävähakin kokonaan. Tepon aktiivisuus on onneksi jatkunut Porissa, lähinnä oman – ja omaperäisen – laadinnan parissa.

Omistustehtäviä 60-vuotiaalle Teppo Mäntälle

Jorma Pitkänen



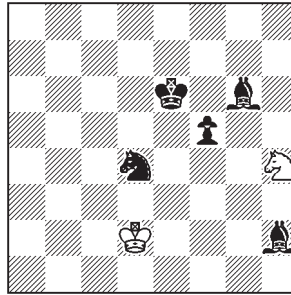
a#5

2+5

1.Re7 Ke3 2.Le4 Kf4 3.Rd5+ Kg5 4.Ke5 Ra3 5.Te6 Rc4#.

Miniattyri, kirjainkuvio T, korkeus 5 ruutua, ihanne-matti, K + suosikkinnappula R.

Jorma Pitkänen



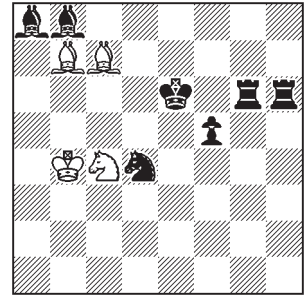
a#5

2+5

1.Lf7 Rg6 2.Ld6 Rf8+ 3.Ke5 Kd3 4.Ld5 Ke3 5.Re6 Rd7#.

Miniattyri, kirjainkuvio M, korkeus 5 ruutua, ihanne-matti, K + suosikkinnappula R.

Jorma Paavilainen



sa#5

b) vRc4→e3

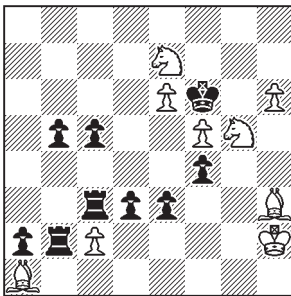
4+7

a) 1.Lxb7 2.Le4 3.Kd5 4.Tc6 5.The6 Re3#

b) 1.Lxc7 2.Lf4 3.Ke5 4.Te6 5.Thf6 Rc4#

Aktiiviset MT:t kuudennella rivillä.

Unto Heinonen



sa#6

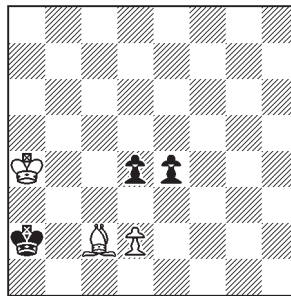
2 ratk.

9+9

1.Tb4 2.Te4 3.Te5 4.Ta3 5.Ta7 6.Txe7 Re4# (Rh7?)
1.Tc4 2.Te4 3.Te5 4.Tb1 5.Tg1 6.Txg5 Rd5# (Rg8?)

Zilahi, jossa tornit vaihtavat rooleja. T viittaa Teppoon ja siirtoluku vuosikymmeneen.

Henry Tanner



a#6

3+3

1.Ka1! Kb4 2.Kb2 La4 3.Kc1 Kb3 4.Kd1 Kb2+ 5.Ke2 Kc1 6.Kd3 Lb5#

Apumatti-intialainen; ihanne-matti; alussa tempo-siirto. Symboliikkaa: aktiivinen Tumma Monarkki, ratkaisun pituus ja nappuloiden lukumäärä.

Hyvää joulua



ja onnellista uutta vuotta



tehtäväniekoille!

Peter Kniest 15.12.1914 – 15.12.1993

”Kuinka olen ansainnut moisen huomion? Minähän olen tehnyt tehtävämaailman ja erityisesti satushakin eteen vain sen, mikä minun täytyi tehdä ja mikä oli mahdollisuuksieni rajoissa. Olen yksinkertaisesti auttanut siellä, missä se oli tarpeen. Jokainen toinen sijallani olisi toiminut samoin, jos hänellä olisi ollut mahdollisuus pyrkiä tavoitteeseen, jonka on ottanut saavuttaakseen.”

Veljensä Albert H. Kniestin (15.5.1908 – 8.11.1984) vanassa Peter Kniest innostui shakkiin ja tehtäväshakkiin. Lyhenteillä AHK ja P.K-t tunnettujen lisäksi oli kolmas veli Fred (24.7.1913 – 9.3.1966), joka hänkin hurautti ja ryhtyi laatimaan ainoastaan heinäsiirkatehtäviä. Peterin esikoistehtävä julkaistiin 11.1.1929 *Essener Volkswacht*issa, isoveljen nimenomaista mielipidettä vastaan. Mutta kyllä se osoittaa laadinnan perusteiden olleen ymmärretyt.

Etenkin AHK heittäytyi 30-luvulla julkaisutoimintaan. Aluksi oli *Deutsche Märchenschachzeitung* (1931–33), jonka kaaduttua tuli suuri shakkipalsta *Bottroper Volkszeitung*issa – sitä jatkoi Peter Kniest vuodesta 1937 sodan alkuun.

Sodan aikana veljesten julkaisu oli *Kniest's Schachbriefe* (1942–44), he eivät joutuneet rintamalle ja ajatuksena oli lähinnä yhteydenpito sinne ja lohdun tarjoaminen – mutta niin vain tuli julistettua satushakkitehtäville laadintakilpailu, jonka tuloksetkin julkaistiin. En muista kuulleen, että Kaila olisi järjestänyt formaaleja laadintoja etulinjassa. Vuonna 1946 AHK aloitti *Schachmattin*, jonka P.K-t hoiti loppuun, kunnes se muuttui 1949 Wilhelm Karschin käsissä *FEENSCHACH*iksi. Ja niin pois päin: muistan kirjoitetun, että AHK sai aina aikaan nerokkaan kaaoksen, jonka P.K-t vähäeleisesti selvitti ja saattoi päätökseen, ja että jälkimmäisellä oli vaikeuksia saada

omia sanoja paperille. Tuo pitää varmasti paikkansa, kun katsoo kaikkia niitä julkaisuja, joissa hänellä olisi halutessaan ollut rajaton sananvapaus. AHK:n myöhempiä tehtäväjulkaisuja olivat *Diagramme und Figuren*, *Frankfurter Notizen*, *Caissas fröhliche Tiefgarage* ym. Niitäkään ei ilman veljeä usein olisi saatu painokuntoon. Albert Kniest laati noin 7000 tehtävää, painottuen korkeintaan nelinappulaisiin – termi *Wenigsteiner* on hänen luomansa. Aina ne eivät mielestäni täyty tehtävän vaatimuksia, mutta mielikuvituksella ei ole loppua.

Die Schwalbe oli pahoissa taloudellisissa vaikeuksissa vuonna 1959, ja suurta arkkitehtitoimistoa pitänyt Peter Kniest otti lehden toimitettavakseen ja painettavakseen, omilla koneillaan ja vain materiaalikulut korvattiin. Samalla hän siirtyi takaisin kuuksittaiseen ilmestymiseen, ja kun kaikki piti itse konekirjoittaa ja kuviot leimata, ja hän siinä ohessa julkaisi myös *Schwalben* kirjoja, voi työmäärää oman työn ohella vain arvailla.

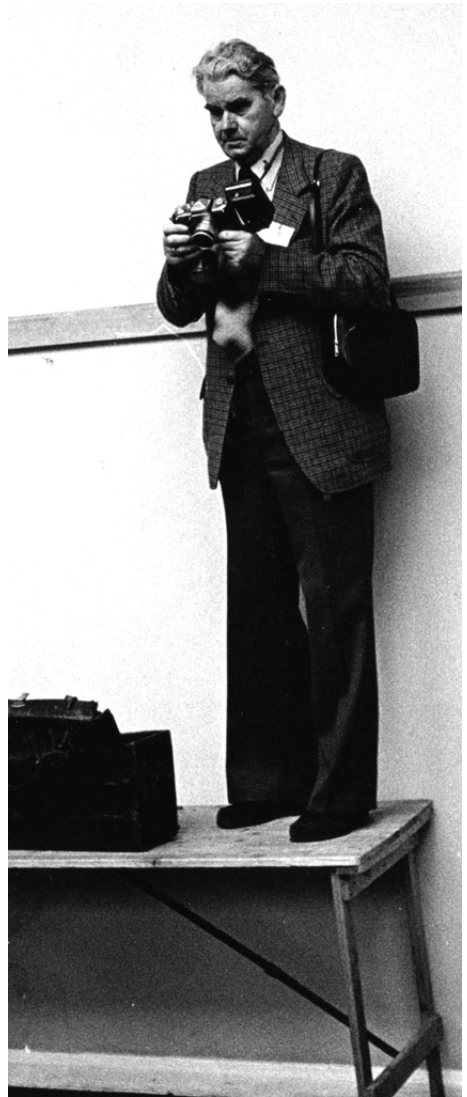
Kniest sai 1967 sydänkohtauksen ja luopui 1969 lehden toimituksesta. Hänen 50-vuotispäivänsä kunniaksi julkaistussa erikoisnumerossa puheenjohtaja Werner Speckmann jo totesi, että ilman Kniestä lehteä ei enää olisi. Onnitellessaan 70-vuotispäivän johdosta pj. Wolfgang Dittmann esitti hieman lukuja. Tilinpäätöksen mukaan yhdistyksellä oli 1959 saksanmarkkoja 850, vuosikymmen myöhemmin 13 600. Painokulut vuonna 1968 olivat 2047 DM, kaksi vuotta myöhemmin 4502 DM. Tietysti jäsenmaksu nousi viidestätoista kymppillä. Dittmannin mukaan kaikki selittyy sataprosenttisesti Kniestillä.

Jatkossa hän auttoi Karschia *FEENSCHACH*-monisteiden kanssa, kunnes otti 1971 julkaisun itselleen ja muutti

sen *feenschach*-lehdeksi, josta tuli hänen kruununjalokivensä. Sen ansiosta hänet on asetettu Thomas R. Dawsonin rinnalle. Monipuolisuudessaan ja innovatiivisuudessaan vastaavaa hanketta ei tehtävähistoria tunne. Satushakkimaailma, historiallisista syistä itsematit ja apumatit mukaan lukien, olisi muuten sangen erinäköinen. Hansjörg Schiegl oli aluksi apuna, ja parin yksin hoidetun väli vuoden jälkeen 1978 oikeaksi kädeksi tuli 25-vuotias Bernd Ellinghoven. Hänen vapaataiteellisen temperamenttinsa vastapainoksi tarvittiin sitä kokemusta, jonka Kniest oli veljensä vierellä hankkinut. 1980-luvun loppupuolella vastuu *feenschachista* siirtyi Ellinghovenille. Ohessa erityispainatukset Schwalbelle jatkuivat, myös 2. WCCT, ja monet kirjat, suurimpana Josef Breuerin monumentaalinen *Beispiele zur Ideengeschichte des Schachproblems* (1982).

Kun Zdravko Maslar avasi majatalon Andernachissa, tuli 1975 mahdolliseksi toteuttaa pitkään kytenyt ajatus satushakkitapaamisesta. Alusta alkaen nelipäiväinen ”kokous” järjestettiin siis jo 40. kerran, mistä Jorma Paavilainen kertoo *TN 2/2014:ssä*. Kniest oli pitkään organisaattori ja hyvin vapaamuotoisen ohjelman suunnittelija.

Kukin tekköön päätelmänsä Kniestin saamasta 70-vuotislahjasta. Hänen selkänsä takana Ellinghoven otti yhteyttä suureen määrään niekkoja ja *feenschachin* numero 72, päivätty 15.12.1984 ja ilmestynyt helmikuussa 1985, on 120-sivuinen erikois-, no, kirja. Yli 70 eri kirjoittajaa kaikkialta niekkamaailmasta otti osaa talkoisiin mitä erilaisimmin tavoin, normaaleista onniteluista menneiden muisteluihin, tehtävemaattisista artikkeleista tarinoin siinä, miten Sherlock Holmes ratkaisi shakkitehtäviä, aina satuihin ja runoihin. Omistusensipainoksia julkaistiin runsaat 300. Tiesittekö, että kuningas Alfonso X:n (1221–1284) shakkikirjan tehtäviä on julkaistu postimerkeissä ympäri maailman, muun muassa Laosissa,

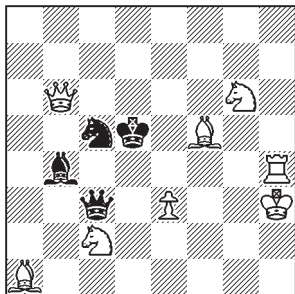


Kniest valokuvasi innokkaasti

Jemenissä ja Paraguayssa?

Peter Kniest kuoli 79-vuotispäivänään munuaisten vajaatoimintaan. Hän oli ollut sydänleikkauksessa viikkoa aiemmin, vaikka tiesi riskin olevan korkea. Hän halusi pystyä työskentelemään etenkin tehtäväshakillisen elämäkertansa parissa. Hän oli ke-

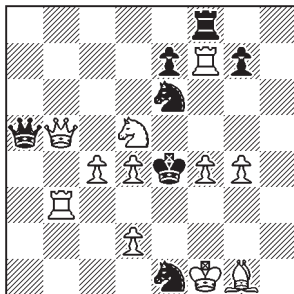
1
1. palkinto Suursaksalainen
shakkiliitto 1944



2#

8+4

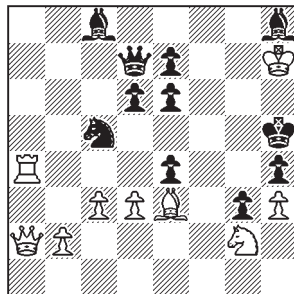
2
2. palkinto Lounais-Saksan
shakkiliitto 1949



2#

11+7

3
1. palkinto Westfalenin
shakkiliitto 1938



3#

9+11

rännyt ja kommentoinut yli 500 tehtäväänsä, tietokoneen kertomista syistä laatinut uusia versioita, kirjannut muistojaan. Valitettavasti teos on toistaiseksi julkaisematta.

Laatijana Kniest aloitti kaksisiirtoisista, mutta jo varhain kiinnostui satushakista, mikä taipumus vuosien varrella vahvistui ja vahvistui. Albumeissa hänellä on 30,33 pistettä 34 tehtävästä. Seuraavassa valikoimassa varsinaiset satutehtävät ovat aliedustettuina tai niitä ei ole lainkaan minun nykymittapuuni mukaan, monisiirtoiset puuttuvat, samoin eritoten retrot. Viimeisissä hän harrasti hyvin minimalistista tyyliä, saattoi olla nelinappulainen tehtävä vaatimuksenaan ”valkea peruuttaa siirron siten, että voi tehdä siirron matin ja musta yhden apusiirron jälkeen. Duplex”. Minusta ne ovat sillä rajalla, ovatko shakkitehtäviä, lähinnä kevyitä päähkinöitä ratkaisijalle.

Laadintansa alkupuolella Kniest julkaisi toistasataa kaksisiirtoista. Ensimmäisessä on mustan ratsun jatkettua puolustusta: **1.Dc7!** (2.Re7#) R~ 2.Rf4#; 1.- Rd3! 2.e4#; 1.- Re6! 2.Le4#. Mustan avatessa daamiliinjan c4:ään voidaan tornin linja sulkea (teema B), kolmin tavoin. Samalle linjanappulalle tapahtuvana se on käsittääkseni harvinaista. Kakkosessa musta tukkii pakoruutuja taas valkokatkein, B:n vähemmän hienostunut ottoveli: **1.Dc6!** (2.Dxe6#) 1.- Rd3 2.Rc3#; 1.- Rf3 2.d3#;

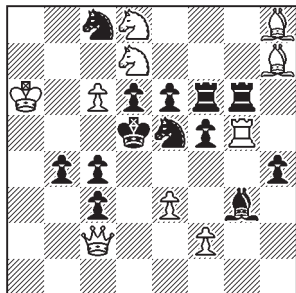
1.- Rxd4 2.Te3#; 1.- Rxf4 2.Rf6#. (1.- R6~ 2.Dxg6#; 1.- Da6 2.Rb6#)

Kolmisiirtoisissa oli jo suurempaa otetta. Tehtävä kolme on varhainen müncheniläinen. Ko. teemassa musta joutuu estämään jonkun puolustuksensa, jolloin valkea voi luopua jatkosta, jota ei enää tarvita. Idea on usein B-teeman lähisukulainen. Jos yrittää mattia e2:sta 1.b3?/b4?:llä, 1.- e5!/exd3! puolustaa, koska Df7/Txh4 ei ole enää mahdollinen. **1.Lh6!** (2.Rf4#) johtaa niiden puolustusruutujen tukintoihin: 1.- Le5 2.b3 (2.b4?) exd3 3.Txh4# ja 1.- Rxd3 2.b4 (2.b3?) e5 3.Df7#.

Nelosessa uhkaus **1.Db1!** (2.Dh1+) pakottaa raottamaan viidennen rivin puoli-kiinnitystä, jolloin jäljelle jäänyttä kiinnitystä hyödyntäen musta kuningas saadaan itsekiinnittämään toisen torneistaan: 1.- f4 2.Dd1+ Ke4 3.Rxf6# ja 1.- Rf3 2.e4+ Kd4 3.Rxe6#. Shakkitehtävän muunnelmien koherenssi ei voine olla paljon parempi.

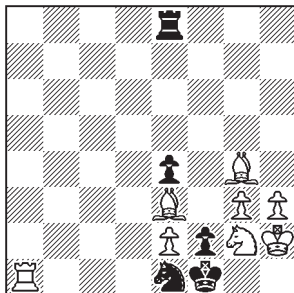
Klassikko 5 esittää usein toteutetun seitsemäntoista T/L-opposition, mutta loogisena valmistelusommitelmana, ei esimerkiksi siirtopakon avulla. Kaikki lähetin koetelmat e3-ruudun vapauttamiseksi ratsulle kumoutuvat siirtoon 1.- e3. Esitoimi **1.h4!** (2.Rf4 ja 3.Lh3#) pakottaa siirtoihin 1.- Ta8...h8, joihin vastataan 2.La7...h6. Mielestäni tehtävä valottaa koulukuntien eroja: olisiko muu

4
Palkinto Zastrow MT 1949



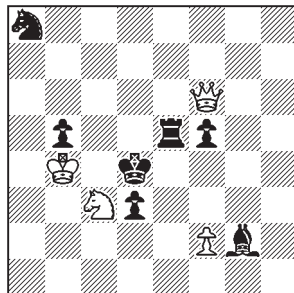
3# 10+13

5
1. palkinto
Die Schwalbe 1960



3# 8+5

6
4. kum. *Die Schwalbe* 1964



3# 4+7

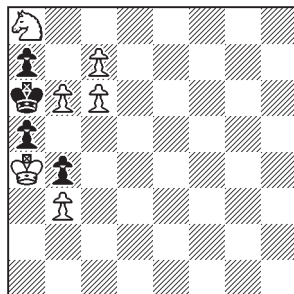
kuin tiukan uussaksalainen tuomari enää 1960 palkinnut tavallaan triviaalia ideaa? Sellainen siis, jolle on vähemmän tärkeää, mitä tapahtuu, kuin miksi.

Tehtävässä kuusi koetelma on 1.Dd6+? Td5 2.Df4+ Le4. Siksi **1.Dh6!** uhaten 2.Df4+ Te4/Le4 3.Dd6/De3# (Grimshaw). Kun lähetti siirtyä antikriittisesti e4:n yli (1.- Lb7), siirtyy se samalla kriittisesti uuden Grimshaw-pisteen d5 yli: 2.Dd6+ Td5/Ld5 3.Df4/Dc5#. Hieno analogia esitoimiuhkauksen ja pääaikeen välillä. Nyt kuitenkin Stephan Eisert, yksi tärkeimmistä uussaksalaisista teoreetikoista, huomauttaa *feenschach* 72:ssa, että mustakin saa tehdä fiksumusti ajatellun siirron (1.- Lb7) eikä joudu vain reagoimaan refleksinomaisesti, ja siksi olisi hyvä, jos olisi olemassa koetelma joka kumoutuisi vain tähän siirtoon. Kun poistetaan Ra8 ja lisätään vsb6, vsc2 ja msb3, saadaan 1.Dg5? Lb7! (nyt ei 1.- Te1? 2.Dxf5!). Olisiko lisämateriaali perusteltu?

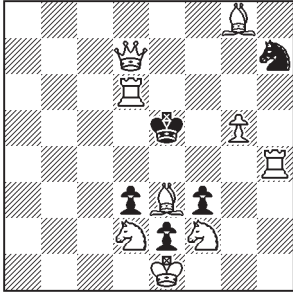
Onko vaihdelman ja kaksosen avulla tehty täyskorotus seiska nerokas vai banaali? Sinänsä mahdoton tavoite, valkea täyskorotus kaksisiirtoisessa reaaliipelissä, tavoituttu näillä keinoin. Eikö? Mustan vapaaseen esipelisiirtoon tuleva korotus ei merkitsisi mitään, mutta kun kyseessä on vaihdelmä, jotenkin tuntuisi tekevän mieli pitää sitä melkein reaalipelinä... silmäkääntöähän

tuo vain on. (On toki olemassa laatijarotu, joka erityisesti arvostaa vaihdelmatehtäviä.) Ja tietysti on tuo kaksosen, minkä johdosta koko kysymys on tosi asiassa irrelevantti. Kyllä se niin on, että tässä tehtävässä ei ole täyskorotusta, vaan korotuksenvaihdot R/T ja L/D. Turnauksen vaatimus lieneekin ollut kaksisiirtoinen korotuksenvaihdoin, päättelee Henry Tanner julkaistuista tehtävistä, tämä voitti matinuutoksettoman ryhmän; niissä kaikissa on vaihdelmä ajan tavan mukaan. Minkä verran lie tutkittu mahdollisuuksia korotuksen vaihtoihin houkutuksin? (Muistettakoon, että monet teoreetikot, mm. Milan Velimirović, pitävät esipeliä yleensä, vaihdelmasta puhumatta-

7
1. palkinto
Problemnoter TT 1957

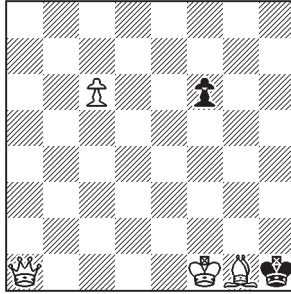


i#2* b) sc7→b7 6+4

8
feenschach 1981

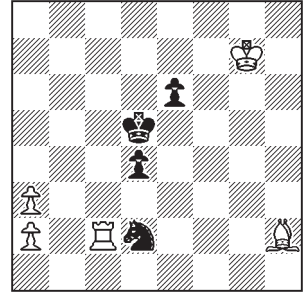
i#4

9+5

4. palkinto
Die Schwalbe 1968

i#5

4+2

10
Aachener Anzeiger 1931

a#3**

5+4

kaan, arvokkaampana, onhan se normaalisti lähempänä alkusiirron jälkeistä asemaa.) * 1.- axb6 2.c8R; **1.c8T!** 2.Tc7; b) * 1.- axb6 2.b8L; **1.b8D!** 2.Dc7.

On virkistävää, että kahdeksainen päättyy toistomallimatteihin, mutta vaihtelevan pelin jälkeen: **1.Tf6!** Rf8 2.De7+ Re6 3.Dc5+ Rxc5 4.Rxd3+ Rxd3# tai 1.- Rxc5 2.Th5 Kxf6 3.Th6+ Ke5 4.Rxf3+ Rxf3#. Ja sitten on vielä kolmas mallimatti tukinnanmuutoksien: 1.- Rxf6 2.Rg4+ Rxc4 3.Rc4+ Ke4 4.Ld2 f2#.

Kniestin keskeisiin harrastuksiin kuului itse- ja refleksimattiminiatyriiden laatiminen ja kerääminen. Niinpä toinen hänen muistoturnauksensa ryhmistä oli omistettu refleksiminiatyreille satunappuloin tai -ehdoin. EDITIONS feenschach-phénix julkaisi vuonna 2003 yli 2000 tehtävän kokoelman *Selbstmatt-miniaturen, Reflexmatt-miniaturen* (Kniest, Hans Gruber, Frank Müller, Rainer Staudte). Unohtumaton on tehtävä 9, jossa daamin pitää päätyä e2:een, mutta välttää joutua tekemään matin h-linjalta tai diagonaalilta. Yrittää voi lukemattomin tavoin, mutta esimerkiksi 1.Da6? f5 2.Da4 f4 3.Da6 f3 ja valkea on siirtopakossa! Vain **1.Db1!** f5 2.Db4 f4 3.Db6 f3 4.Da6 f2 5.De2 fxc1# käy.

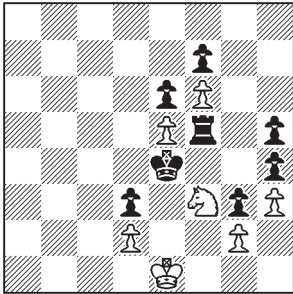
Apumattit olivat vahva painopiste. Tälle alalle on määritelty Kniest-teema, paremmin

motiivi : valkea lyö mustan nappulan mK:n myöhemmältä mattiruudulta. Tämä oli sen toisen muistoryhmän aihe. Kuten usein, ensiesitys edeltää nimikon syntymän, Hieronymus Fischer julkaisi 1913 sitä esittävän 5½ siirron apumatin materiaalilla 3+10, joka on sensaatiomaisesti korrekti ja yksi hänen kuudesta korrektilta sen pituisestaan sinä vuonna, kukaan muu ei ollut lähelläkään. Aivan poikkeuksellinen ajalleen oli myös Kniestin 10 vaihdelman 1.- Tc3 2.Re4 Tg3 3.Ke5 Tg5# ja 1.-Lb8 2.Re4 Tc7 3.Ke5 Tc5# ja ratkaisu menee 1.d3 Tc8 2.Kd4 Lc7 3.Kc3 Le5#. Kunpa hän olisi huomannut Hilmar Ebertin ehdotuksen asettaa valkeat upseerit c3:een ja f4:ään, jolloin ensimmäinen alkaisi 1.- Lh2...

Kniest oli johtava protagonistista esittämään kiertoja vaihdelmassa ja ratkaisussa, tehtävä 11: *1.- Rxh4 2.Kf4 Rxf5 3.Kg5 Rd4 4.Kh4 Rf3#, 1.Kf4 Rxh4 2.Kg5 Rg6 3.Txe5+ Rxe5 4.Kh4 Rf3#. Niinpä hän esitti teema-turnausta, jossa kahden eri upseerin piti olla rooleissa, ja provosoi siten legendaariset Abdurahmanoviicit P1074219 ja P0577500, joissa kierrot ja Kniest-teema yhdistyvät.

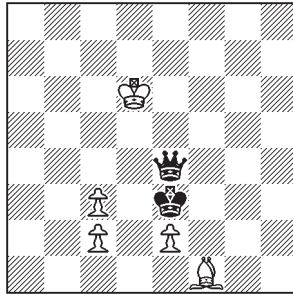
Miniaturitoistoja hän liukuihnailli, 12 miellyttää minua siksikin, etteivät loppuasemat ole identtisiä: a) 1.Dd3+ Kc7 2.Ke4 cxd3+ 3.Kd5 e4+ 4.Kc5 d4#, b) 1.Kf4 Kd7 2.Ke5 e3 3.Dd4+ cxd4+ 4.Kd5 c4#. Myöhäis-

11
Palkinto *Die Schwalbe* 1950



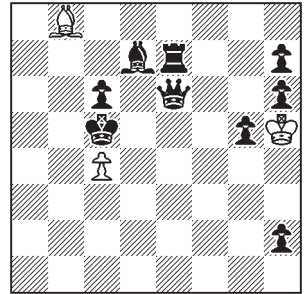
a#4* 7+8

12
4. palkinto
Schach-Echo 1971



a#4 b) Lf1→d3 5+2

13
1. kum. *feenschach* 1989



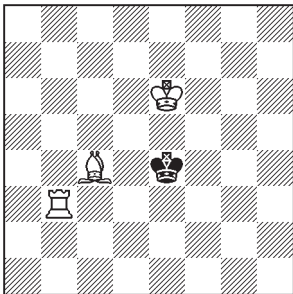
a#4 2.1.1... 3+9

tuotannon 13 taas kontrastoi melkein samat mutta aivan eri valkeat strategiat: 1.h1D+ Lh2 2.Dhd5 Lg1+ 3.Kd6 La7 4.Dc5 Lb8# ja 1.h1L La7+ 2.Kd6 Lb6 3.c5 La7 4.Lhc6 Lb8#. Ja ne määrää musta. Voisiko valkean lähetin liikkeitä jälkimmäisessä kutsua bumerangiksi?

Palaamme hetkeksi tosiallisen ortodoksisshakin puolelle, sitähan suora patti on. Veljensä vaikutus tuntunee tehtävässä 14, mutta tässä selvästi on, vaikka pieni, tehtävällinen momentti: **1.Th3!** Kd4 2.Ld5 Kc5 3.Tb3 Kd4 4.Kd6=; 1.- Kf4 2.Ld3 Kg4 3.Lf5+ Kg5/Kf4 4.Ke5/Kf6=; 2.- Kg5 3.Lf5 Kf4 4.Kf6=. Patit ovat toistoja, mikä tosin tällä materiaalilla

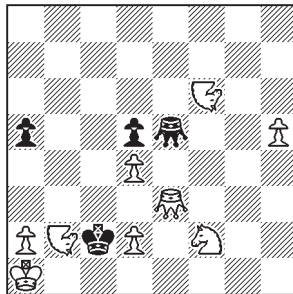
keskilaudalla tapahtuessaan on luonnonlaki. Mutta ensin pitää löytää duaaliton näinkin pitkäratkaisuihin asema. Aiturin neljä eri kiertoa tehtävässä 15 eivät unohtune heti: **1.Aa4!** Hc5 2.Axc5 a4 3.Ad3 a3 4.Ab2 axb2#; 1.- Hc3 2.Axc3 3.Ad1 4.Ab2; 1.- He2 2.Axe2 3.Af4 4.Ab2; 1.-Hg7 2.Axg7 3.Ae8 4.Ab2. Ja näppärä pikku korotuksensiirtymä loppuvuosilta: *1.- Kc2 2.h1L Dxc1+ 3.Ke2 Lg4=; 1.Th1 Lh3 2.g1L Dc4 3.Kf2 Df4=. Lisäksi ratsun kiinnitys on muuttunut, mikä samalla tarkoittaa tehtävien vaihtoa daamin ja lähetin kesken. Tämänkaltaiset tehtävät ohitetaan helposti olankohautuksella, joten ainakin se peruste kilpailemisella makuasi-

14
Diagramme und Figuren
1965



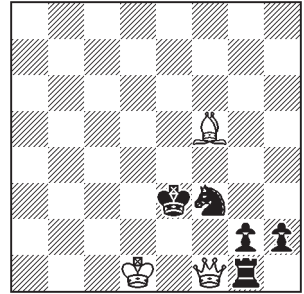
4= 3+1

15
1. palkinto
FEENSCHACH 1951



i#4 9+4

16
1. kum. *feenschach* 1986



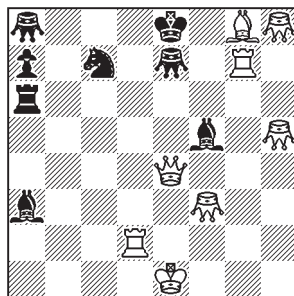
a=3* 3+5

alajeissa on, ilman kunniamainintaa en olisi huomannut että onhan tässä vitsiä.

Ja lopuksi kristallinkirkasta kiinnitys- ja katkopeneliä. Valkea daami kiinnittyy: 1.He2!, mutta vain linjallaan ja uhkaa 2.Dxe7#. Siivumuunnelman 1.- Lxe4 2.Lf7# lisäksi on kolme katkoa e6:ssa, jotka päästävät valkean daamin ja kiinnittävät itse. Valkea käyttää päästetyllä daamillaan hyväkseen sekä e6:n kiinnitystä että mustaa katkoa: 1.- Te6/Le6/Re6 2.Dc6/Dg6/Dxa8#.

17

2. palkinto *Dt. Märchenschachring* (v. *Schachmatt* 1947)



2#

8+7

Kari Valtonen:

Puolipatteri II

Tämän artikkelini I osassa (*Tehtäväniekka* 3/2014, s. 135–145) esittelin puolipattereita ennen muuta 1800-luvulla laadituissa mattitehtävissä. Tässä II osassa käsittelem aluksi puolipattereita itse- ja apumateissa, minkä jälkeen siirryn tutkimaan koneistoa 1900-luvun mattitehtävissä ja otan samalla esiin joitakin erityisiä teemoja, jotka liittyvät puolipatteriin.

Puolipatterit itsemateissa

Itsematti tehtävälajina on peräisin jo keskiajalta, mutta kaikki keskiaikaiset yritykset ovat ilmeisesti virheellisiä. Modenalaiset laativat vuosina 1750–1800 muutaman itsematin, joista yhdessä esiintyi pattereita, mutta ei puolipattereita. Itsemattien voittokulku alkoi toden teolla 1800-luvulla, mutta puolipatterin sisältäviä eivät käyttämäni lähteet tunne ennen vuotta 1850, ja ennen vuotta 1925 laadittujakin vain kourallisen.

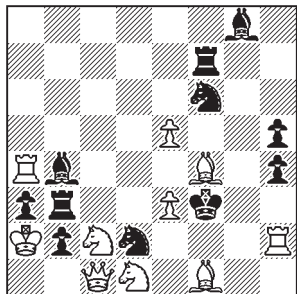
Puolipatteri on yleensä (joskaan ei aina) matin tekvän puolen koneisto, ja niinpä onkin itsemattien kohdalla luontevaa tutkia *mustan puolipatteria*. Varhaisin korrekti

tapaus voi olla **29**, jossa ratkaisu pyörii kauniisti: **1.Lg2+ Kg4** 2.Lh3+ Kf3 3.Re1+ Ke4 4.Dc6+ Rd5 5.Dg6+ Tf5 6.Dg2+ Rf3 7.Dc2+ Td3 8.Rc3+ Rxc3#. Musta voi valita K:nsa reitin muutamasta vaihtoehdosta (myös 2.- Ke2 ja 3.- Kd3,Kf3), mutta se ei vaikuta valkean siirtoihin, jotka pysyvät duaalittomina. Mustan siirrettyä 4.- Rd5 viistoriville a2-g8 on itse asiassa muodostunut jo kolmannes-patteri! Se muuttuu takaisin puolipatteriksi siirron 7.- Td3 myötä. Ratkaisun kuluessa kuvion T+T-puolipatteri vaihtuu siis T+R-puolipatteriksi!

Tiedossani ei ole 1800-luvulta tehtävän 29 lisäksi kuin yksi puolipatterin sisältävä korrekti itsematti, ja siinäkin koneisto on pitkänpuoleinen (John A. Miles, 69. *Poems and Chess Problems* 1885, i#10). Niinpä ensimmäinen moderni 2-siirtoinen puolipatteri-itsematti saattaakin olla **30**, jossa on aikakaudelle tyypillinen *fata morgana*-koneisto, eli esipeli *1.- Lg5 2.Df5+ Lxf5# 1.- Lb~ 2.Rg5+ Lxg5# ei voi toteutua ratkaisussa, vaan alkusiirron **1.Dg5!** (sp) jälkeen peli muuttuu: 1.- Lc~ 2.Df5+ Lxf5#,

P29. Henry Frau

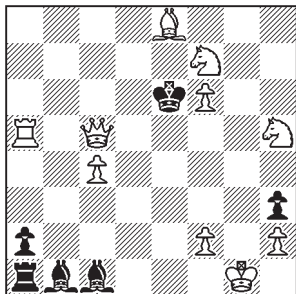
2497. *Nuova Revista degli Scacchi* 1888



i#8

10+11

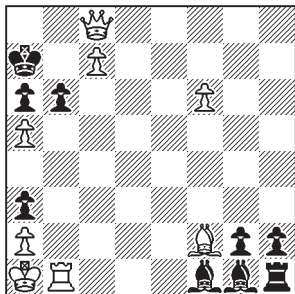
P30. George Hume
Fata Morgana 1922



i#2

10+6

P31. Israel Schiffmann
2. palk. *Jas* 1929



i#2

8+9

1.- Lxg5 2.Txg5 Lb~#, 1.- Lb~ 2.Rf4+ Lxf4#. Tehtävässä on myös *Prytz-teemaa*, eli valkea pakottaa paljastusmatin sekä kyydityksellä että siirtopakolla.

Tässä kohtaa tarjoutuu sopiva aasin-silta artikkeliini ”Itsemattien historiaa II” (*Tehtäväniekka* 3/2011, s. 95–104), jossa esittelin Rud Pritzin tehtävän I33 (kum. *Die Schwalbe* 1928 [v]) ja totesin, että ”emme ole vielä nähneet puolipatteria – niitäkin oli varmaan esitetty – joten yllättävää onkin nähdä tehtävän I33 *kolmannespatteri*.” Voisi myös sanoa, että Pritzin po. tehtävässä esiintyi oikeastaan kolme puolipatteria, joista kukin syntyi aina mustan yhden kolmannespatterinappulan siirtyessä pois teemalinjalta. Näin jälkiviisaasti voi todeta, että puolipatteritsematteja ennen Pritzin tehtävää ei ollut laadittu kovinkaan monta.

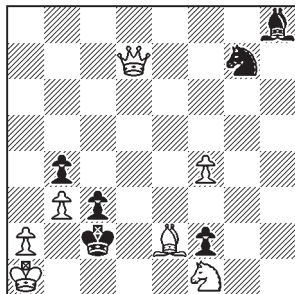
Yhden sellaisen ehti George Hume vielä laatia (*Chemnitzer Wochenschach* 1925, i#2), mutta tehtävän 31 myötä saamme mukaan uuden ja vähintään yhtä tunnetun laatijan kuin Hume oli. Alkusiirto **1.Txb6!** (sp) petaa tietä systemaattiselle patterikoneistolle: 1.- Lb5 2.Tb8+, 1.- Lc4 2.Tc6+, 1.- Ld3 2.Td6+, 1.- Le2 2.Te6+ samoin matein (2.- Lxf2#), ja vielä 1.- Lxf2 2.Txa6+ Lxa6#. Tässä esiintyy kääntövärein hiukan samantapaista oppositio- tai kaksintaistelustrategiaa kuin

Shinkmanin tehtävässä 24, jonka esittelin artikkelin I osassa.

Itsemattikatsaukseni lopuksi on ilo esitellä varhainen suomalainen puolipatteriesitys 32, joka löytyy mm. Solan *Suomi*-kirjasta (n:o 130): **1.Lh5!** (sp) 1.- Kc1 2.Lg6 R~/c2 3.Dd2+/Dg4 cxd2/R~#. Toisena teemana muunnelmassa 2.- c2 esiintyy vD:n *kätentä* (tai *piilotus*), joka tosin ei ole aivan puhdas-määreinen, koska D:n täytyy myös suojata ruutu d1 (muutoin kävisi myös 3.Da4). R:n yhden tekevä mattisiirto on tietysti pieni puute sekin.

PDB tuntee tusinan verran puolipatteritsematteja 1950-luvulta, joten koneiston

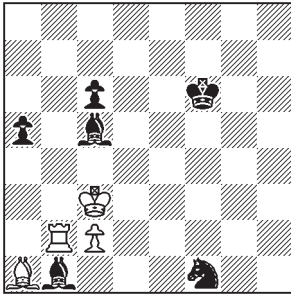
P32. Olavi Heino
96. *Ajan Sana* 1932



i#3

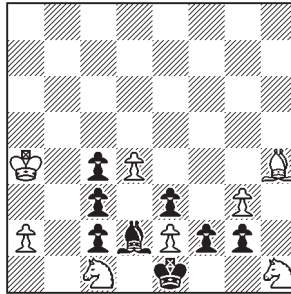
7+6

P33. Sidney H. Hall
115. *The Problemist Fairy*
Chess Supplement 1931



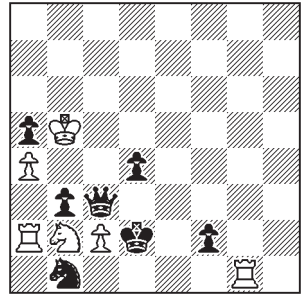
a#3 b) –mLc5 4+6/5

P34. Roméo Bedoni
2.-3. kum. *L'Échiquier de*
France 1958



a#3 8+8 a#2

P35. Rudolf Jambrešić
2. main. *Feenschach* 1961



6+7

todellinen läpimurto tässä tehtävälajissa antoi vielä odottaa itseään.

Puolipatterit apumateissa

Puolipatterikoneiston läpimurto apumateissa viivästyi vielä pitempään kuin itsemateissa. Apumatti tehtävälajina syntyi vuonna 1861, mutta Ebert & Gruber eivät tunne yhtään ennen vuotta 1924 laadittua puolipatteriapumattia, ja heidän käytettävissään ovat olleet parhaat lähteet. WinChloen mukaan koneisto esiintyi ensi kertaa apumateissa tehtävässä 33: a) 1.Ke5 Kb3 2.Kd4 c4 3.Ld3 Te2#, b) 1.Kg7 Kb3 2.Kh8 c4 3.Lh7 Tg2#. Kaksostus oli noihin aikoihin vielä suhteellisen uusi keino luoda varianteja apumattiin (tavallisempi oli vaihdella + ratkaisu). Tehtävässä on sopivasti sekä analogiaa (mL tukkii K:n pakoruudun) että variaatiota (yhdessä muodossa mK lähestyy, toisessa etäännyy kollegastaan), mutta valkean siirtojen toistuminen häiritsee.

Seuraavat puolipatterit näyttävät ilmestyneen vasta 2. maailmansodan jälkeen. Yksi yksiratkaisuinen a#2 oli laadittu hollantilaisesta Elk Wat Wils -ratkaisukilpailua varten vuonna 1947, toinen oli vaihdelmallinen a#2, joka esitti mattikuvatoiston pitkällä halkaisijalla (M. D. L. Artz, *Probleemblad* 1947).

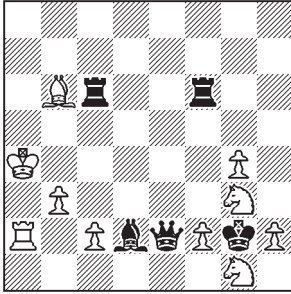
Hans Peter Rehmltä (3920. *Feenschach* 1958) on olemassa 4-ratkaisuinen a#2, jossa tosin mattikuvat toistuvat.

Apumateissa on tietenkin mahdollista esittää sellaisia ideoita, jotka matti- tai itsemattilajeissa eivät onnistu. Hyvä esimerkki on 34, jonka ainoassa ratkaisussa valkea rakentaa puolipatterin ratkaisun kuluessa ja mustan peli koostuu itsetukinnoista ja odotussiiirroista, jotka ovat kaikki pienkorotuksia: 1.f1L Rf2 2.g1R Rd1 3.cxd1T g4#.

35 on ”vanhanaikainen” vaihdellapumatti, jossa mD ja sotilas vaihtavat näppärästi rooleja ruutujen c3 ja d3 tukkijoina: *1.- cxb3 2.d3 Rc4#, 1.Dd3+ c4 2.dxc3+ Rc4#. Ohestalyönti ratkaisussa on nätti lisä.

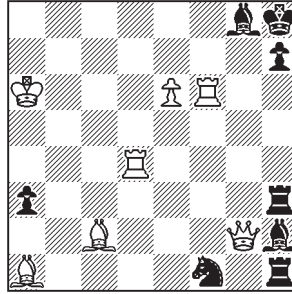
Edellä esiteltyjä tehtäviä vaivaavat usein valkean toistuvat (matti)siirrot ja puolipatterinappuloiden siirtyminen eri vaiheissa samassa järjestyksessä. Niinpä onkin hyvä päättää tämä apumattitarjonta tehtävään 36, jossa ”apumattikuningas” näyttää, miten puolipatteria tulee käsitellä. On vielä huomattava, että valkean puolipatteri on alkuasemassa *kaksinkertaisesti naamioitu*: a) 1.Lb4 c3 2.Dxg4 f3#, b) 1.Lg5 f4 2.Db5 c4#. Tehtävä antaa mainion esimerkin siitä, mitä puolipatteri-idea oli tarjoava silloinkin, kun etunappuloina olivat ”vain” sotilaat. ML:n tarkat siirrot motivoi *ennakoiva shakinväлттö*.

P36. György Páros
1. palk *Shahmaty* (Riga)
1961



a#2 b) vKa4→h5 10+5

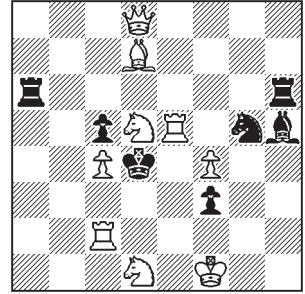
P37. Alfred Karlström
Norsk Sjakkblad 1935



2#

7+8

P38. Herbert Ahues
1. palk. *Schweizerische
Arbeiter-Schachzeitung* 1957



2#

9+7

Puolipatteri muissa tehtävälajeissa

Aika ja tila eivät tarjoa mahdollisuutta antaa esimerkkejä puolipatterin esiintymisestä muissa kuin em. tehtävälajeissa. Lopputehävissä idea ei ole ilmeisesti mitenkään tavallinen, ja niissä puolipatteri voi periaatteessa kohdistua myös muuhun kuin kuninkaaseen, esim. daamiin, korottuvaan sotilaaseen tai muuhun vahvaan nappulaan. Satushakin osalta voi mainita, että ”linjanappula” voi niissä tarkoittaa myös muita kuin perinteisiä D:a, T:a ja L:ä, mikä voi johtaa epätavallisiin efekteihin. Esimerkiksi aituri h5:ssä voi osoittaa vastustajan kuninkaaseen b2:ssa, ja puolipatterin etunappulat voivat tällöin olla ruuduissa f4 ja d3. On tosin muistettava, että jos jonkin idean voi esittää oikeaoppisessa tehtävässä, täytyy sen esittämiseen satunapuloain ja -ehdoin olla vahva peruste.

Puolipatteri-teema

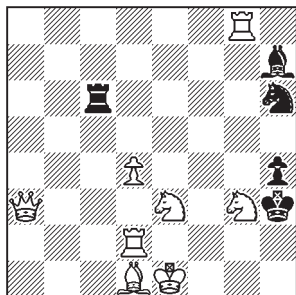
Erityisenä teemana puolipatteria pidetään 2#-tehtävissä silloin, kun puolipatterin etunappulat (houkutuksessa ja ratkaisussa) siirtyvät vuoron perään patterilinjalta ja mustalla on kumpaankin siirtoon joko samat tai eri puolustukset, jotka voivat johtaa matin- tai puolustuksenmuutoksiin. Kumpikin etunappula voi toki siirtyä useammissakin houkutusten alkusiirroissa eri ruuduille.

Tiedossani oleva ensimmäinen teemaesimerkki on **37**: 1.Tg4? (2.Txg8#) Tg3/Lg3/Rg3/Lxe6 2.Tf3/Tff4/Tf1/Tf8#, 1.- Lf7! **1.Tg6!** (2.Txg8#) 1.- Tg3 2.Td3#, 1.- Lg3 2.Tf4#, 1.- Rg3 2.Td1#, 1.- Lxe6, Lf7 2.Td8#, 1.- hxg6 2.Th4#. Jo tässä pioneeritehtävässä tuntuu kaikki olevan kohdallaan: lisämattiin johtava uhrauskusiirto, neljä matinmuutosta, luonteva houkutus kelvollisin kumouksin, niukka materiaali ja avara alkuasema jne. Vastaavia esityksiä ei juuri löydy ennen 1960-lukua, joka olikin puolipatteri-teeman ja -koneiston nousuaikaa.

Saksalaismestarin **38** ei sisällä mitään aivan uutta muuta kuin sen, että puolipatterin etunappulat ovat R+L: 1.Lb5? (2.Td2#) 1.- Ta3[2]/Lg6/Kd3 2.Rf6/Rb6/Rb4#, 1.- Re4! **1.R5e3!** (2.Td2#), 1.- Ta3[2] 2.Le6#, 1.- Lg6 2.Lc6#, 1.- Kd3 2.Lf5#, 1.- Re4 2.Td5#.

Tähän kohtaan sopinee pieni lainaus: ”Englantilaiset laatijat ovat esittäneet merkittävää osaa puolipatteriteeman kehityksessä, vaikka nykyinen kiinnostus ideaan on peräisin arvostetun saksalaislaatijan Herbert Ahuesin vuonna 1957 laatimasta tehtävästä. Ensimmäisen esimerkin laati Alain White jo vuonna 1911.” (Lipton & Matthews & Rice, 1964, s. 111) Kuten edellä on nähty, Ahueskaan ei ollut teeman varsinainen ensiesittäjä, mutta en ole pystynyt myöskään jäljittämään Whiten tehtävää.

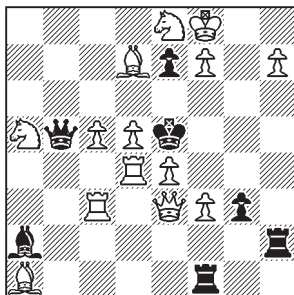
P39. Georges Antonoff &
François Michel
1. palk. *FIDE Revue* 2. TT
(A) 1959



2#

8+5

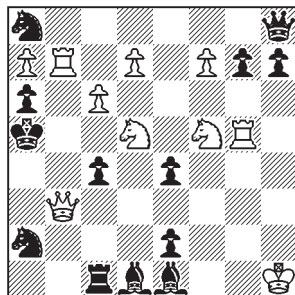
P40. Itzhak Kelson & Josef
Retter
1. palk. *FIDE Revue* 2. TT
(B) 1960



2#

14+7

P41. Nils G. G. van Dijk
1. palk. *Die Schwalbe* 133.
TT 1961



2#

10+13

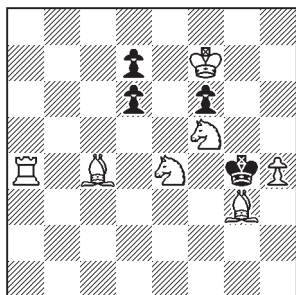
On aivan totta, että englantilaiset laatijat näyttelivät merkittävää osaa puolipatteriteeman kehityksessä, mikä ei näissä esimerkeissä tule selvästi esille, koska lopetan teemaesimerkkien esittelyn aivan 1960-luvun alkuun. Tehtävät **39** ja **40** voittivat vuonna 1960 saman laadintkilpailun kaksi eri ryhmää. Edellisen ratkaisu: 1.Rh5? (2.Rf4#) Tf6/Lxg8/Tg6 2.Ref5/Rc4/Rg4#, 1.- Lg6!, **1.Rd5!** (2.Rf4#) 1.- Te6+ 2.Re4#, 1.- Tf6 2.Rf5#, 1.- hxg3 2.Dxg3#. *Shakkaukselle altistava alkusirto*, yksi matinmuutos. Lisäksi sekä houkutuksessa että ratkaisussa esiintyy *Bergerin leikkauspiste*, eli kun patteria valvova musta linjanappula liikkuu, patterin etunappula voi tehdä matin katkomalla liikkuvan ja toisen mustan linjanappulan linjat samanaikaisesti. Lähteessä mainitun teematurnauksen aiheena oli alun perin Bergerin leikkauspiste yhdistettynä houkutuspeleihin, mutta kilpailujulistuksen sanamuoto ei ollut riittävän täsmällinen ja kilpailuun lähetettiin myös houkutustehtäviä ilman Bergeriä. Nämä arvioitiin sitten omissa B-ryhmässään.

Selvää edistysaskelta puolipatteriteeman käsittelyssä edustaa **40**, jossa teema esitetään viiden houkutuksen ja ratkaisun muodossa: 1.Td1[c1]? (2.Dg5#) Th5/Dxd7 2.Tb3[4]/Tc[d]2#, 1.- Txf3!, 1.Td2[c2]? (2.Dg5#) Txf3/

Dxd7 2.Tb3[b4]/Tc[d]1#, 1.- Th5!, 1.Tb4? (2.Dg5#) Txf3/Th5 2.Tc2/Tc1#, 1.- Dxd7!, **1.Tb3!** (2.Dg5#), 1.- Txf3 2.Td2#, 1.- Th5 2.Td1#, 1.- Dxd7 2.Rc4#. Tehtävä esittää samalla *Hermanson-teemaa*: ”Kahden houkutuksen ja ratkaisun alkusiiirroissa valkea katkoo vuorollaan kolmen valkean patteria valvovan mustan nappulan linjan” (ECP, 210). Tässä tehtävässä houkutuksia on enemmän, mutta teemamääritelmä antaakin vain vähimmäisvaatimuksen. Laatijan ratkaistavaksi ongelmaksi jääkin sitten, miksi houkutusalkusiirot eivät toimi mutta ratkaisu kyllä. 41:ssä ratkaisevaa on, että oikea alkusiiro katkaisee myös mL:n suojauksen c4:ään, ei vain mD:n linjan b2:een. Tehtävä esittää *matinvaihteluksi* kutsutun muutoskoneiston, eli matit muuttuvat, mutta mustan puolustukset eivät joka vaiheessa ole samat.

41 on tunnettu ennätystehtävä, jossa esiintyy kaikkiaan kaksi *valkeaa R-pyörää*: 1.Rg3? (2.Rd~#), 1.- De8/g6/Lxg3/Lf2//Lc3,Lxb3,axb3/R[L]b4/Rb6/Db8 2.Rde7/Rf6/Rf4/Rde3/R[x]c3/Rxb4/Rxb6/Rc7#, 1.- h6!, **1.Rc3!** (2.Rf~#), 1.- De8, Dd8 2.Rfe7#, 1.- g6 2.Rg7#, 1.- Lg3 2.Rxg3#, 1.- Lf2 2.Rfe3#, 1.- Lxc3 2.Rd4#, 1.- h6 2.Rxh6#, 1.- Lh4 2.Rxh4#, 1.- Db8 2.Rd6#, 1.- Rb4[xc3] 2.D[x]b4#, 1.- Rb6 2.Dxb6#. Kahdeksan matinmuutosta, mutta pitää ottaa huomi-

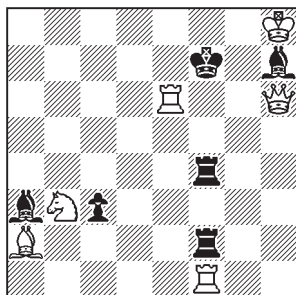
P42. John M. Rice
2. palk. NBvP JT 1961



2#

7+4

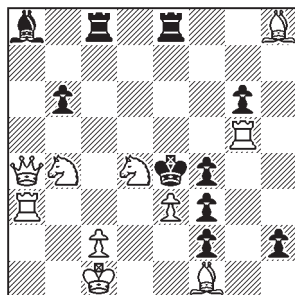
P43. Touw Hian Bwee
3. palk. *Die Schwalbe* 133.
TT 1961



2#

6+6

P44. Lev Lošinski & Viktor
Tšepižni
1. palk. *Die Schwalbe* 1961



2#

10+10

oon, että suurin osa toteutuvista mateista on uhkamatteja. Lisäksi tehtävä on ns. *vapaata* (tai *osittaista*) *Fleckiä*, eli mustalla on myös siirtoja, jotka sallivat useamman uhkamatin (esim. 1.- Df8 2.Rfe7,Rd6#). Lähteessä mainittu teematurnaus oli nimenomaan puolipatteri-2#:ille, mikä yhtäältä ilmensi tuolloin aihetta kohtaan herännyttä kiinnostusta ja toisaalta ennakoivat teeman nousua yhdeksi ko. vuosikymmenen suosikkiaiheeksi.

Puolipatteriteema oli ja on yhdistettävissä moniin muihin teemoihin, kuten edelläkin jo on nähty. Yksi tällainen on *musta K-tähti*, kuten tunnetussa tehtävässä 42: 1.Rc3? (~) Kh5/Kh3/Kf3/Kxf3 2.Le2/Lf1/Ld5/Ld3#, 1.- d5!, 1.Ld5! (~), 1.- Kh5 2.Rxf6#, 1.- Kh3 2.Rf2#, 1.- Kf3 2.Rc3#, 1.- Kxf5 2.Rxd6#. Houkutuksen kumous on ilmeinen ja alkuseman matiittomat pakoruudut välttämätön paha, mutta meredith-muoto miellyttää varsinkin parin edellisen tehtävän jälkeen.

Meredith-muoto on saavutettu myös tehtävässä 43, jossa puolipatteriteema on yhdistetty mustan *puolikiinnitykseen*: 1.Te5? (2.Dg7#) Tg4/Tg2 2.Rd4/Rd2#, 1.- Le7!, 1.Rc5! (2.Dg7#), 1.- Tg4 2.Te4#, 1.- Tg2 2.Te2#. Samasta teemakilpailusta on peräisin hyvin toisentyypinen saavutus, eli tehtävä 41.

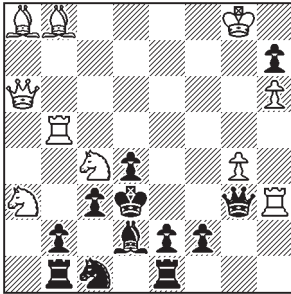
Tehtävissä 37-43 on esiintynyt kaksi-

vaiheista matinmuutosta tai matinvaihtelua. Mieleen juolahtaakin kysyä, onko *kolmivaiheista* kaksinkertaista matinmuutosta eli 3 x 2 *Zagorujkoa* saavutettu puolipatteriteemalla. Varmasti on muitakin kuin 44, joka lienee kuitenkin ensimmäinen esitys aiheesta. Yhtenä vaiheena on esipeli *1.- Txc2+ 2.Dxc2#, 1.- fxe3 2.Tg4#. 1.Rd3? (2.Rxf2#), 1.- Txc2+ 2.Rdxc2#, 1.- fxe3 2.Rdc6#, 1.- Kxe3 2.Rdc5#, 1.- h1R!, 1.Rb3! (2.Rd2#), 1.- Txc2+ 2.Rbxc2#, 1.- fxe3 2.Rbc6#, 1.- Kxe3 2.Rbc5#. Arvokkaana lisänä on vielä kaksivaiheinen matinmuutos 1.- Kxe3:n jälkeen. Olen muuten antanut mattisiirroissa vR:n lähtöruudun silloinkin, kun vaihtoehtoa ei ole, koska se korostaa matinmuutoksen olemassaoloa muihin vaiheisiin nähden. Tämä on melko yleinen käytäntö.

Norjalainen (puoli)patteri

Edellisissä 2#-siirtoisissa puolipatteri on toiminut houkutuksissa ja ratkaisussa niin, että yksi etunappula on tehnyt houkutusalkusiirron ja toinen ratkaisun alkusiirron. Monissa, varsinkin vanhemmissa puolipatteritehtävissä yksi etunappula on tehnyt alkusiirron ja toinen mattisiirtoja. Väliotsikossa annetussa teemassa jälkimmäinen puolipatterityyppi on tematisoitu seuraavasti: ”Valkean puolipatterin yksi etunappula uhrautuu antaen

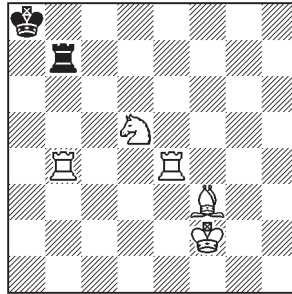
P45. Jacques Savournin
Europe Échecs 1973



2#

10+12

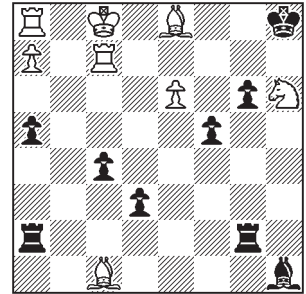
P46. Robert Braune
Schweizerische Schachzeitung 1905



3#

5+2

P47. Erich Brunner
Münchener Neueste Nachrichten 1910 (v)



3#

8+9

mK:lle pakoruudun. Syntynyt valkea patteri tekee useita matteja”. (Degener, 301). ECP:n teemamääritelmä (ECP, 57) on puutteellinen sikäli, että siitä puuttuu jälkimmäinen virke, ja niin ollen kirjassa annettu teemaesimerkikään (n:o 177) ei ole aivan teemanmukainen.

Tästä teemasta saattaa löytyä useitakin vanhoja esimerkkejä, mutta **45** on ilmeisen tietoisesti laadittu: **1.Re3!** (2.Te5#), 1.- Dxb8+ 2.Txb8#, 1.- Dxc4+ 2.Tg5#, 1.- Dc7 2.Tc5#, 1.- Dd6 2.Tb6#, 1.- dxe3 2.Tb4#, 1.- Lxe3 2.Txb2#, 1.- c2 2.Tb3#, 1.- Kxe3 2.Txg3#. Kahdelle shakkaukselle altistava alkusiirto ja uhkaus mukaan lukien kahdeksan teemamuunnelmaa. Mitä teemanimitykseen tulee, sen alkuperä on minulle tuntematon.

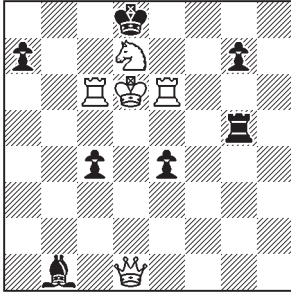
3#-tehtäviä 1900-luvulla

Jo 1800-luvun loppupuolella puolipatteria käsiteltiin myös 3#-tehtävissä melko monipuolisesti, mutta on aivan selvää, että uusi vuosisata synnytti uutta jo strategisen koulukunnan esiinnousun myötä. Minimaali-miniatyyri **46** edustaa vielä melko ajatonta tehtävätaidetta: *1.- Tb5 2.Txb5, 1.- Tb6 2.Txb6, **1.Te7!** (sp), 1.- Tb~ 2.Rb6+ Kb8 3.Tb7#, 1.- T~7 2.Rc7+ Ka7

3.Tb7#, 1.- Kb8 2.Te8+ Ka7 3.Ta4#, 1.- Ka7 2.Ta4+ Kb8 3.Te8#. Lähes identtisellä tehtävällä päästiin vielä 35 vuotta myöhemmin albumiin asti (Lars Larsen, *Frederiksborg Amts Avis* 1940, FIDE-albumi 1914–1944/II, n:o 528). Onkohan muuten koskaan oltu puuhaamassa vaikka albumia 1845–1913? Oma mielenkiintoni sellaisellakin varmaan olisi. Nykyään käytössä on aika hyviä sähköisiä tietokantoja, joten prosessi voisi olla suhteellisen vaivaton verrattuna muiden retrospektiivisten albumien (FIDE-albumi 1914–1944/I–III ja 1945–1955) kokoamiseen.

Yksi suhteellisen harvoista uussaksalaisista puolipatteritehtävistä on **47**, jonka koetelmat ovat 1.Lxg6? (2.Th7,Kb7#) Txg6! ja 1.Kb7? (2.L~#) Tgb2+! Kyyditysalkusiirto **1.Ld2!** (2.Lc3#) houkuttelee toisen mT:n pois suojaamasta g6:ta: 1.- Tgxd2 2.Lxg6, min-kä jälkeen korvaava puolustus riittää vain kostoshakkiin 2.- Lb7+ 3.Kxb7#. Toinen mT estää kaksoishakkipuolustuksen: 1.- Taxd2 2.Kb7 Tg~/Tb2+ 3.Lc6/Lb5#. Isohkon tahrn logiikkaan heittää se, että alkusiirto uhkaa myös 2.Kb7, joka tulee vastaukseksi mm. puolustukseen 1.- Ta3. Voisi ajatella parannusta vse6 = mse6 alkusiirtona 1.Lf4!, mutta puolustusta 1.- Tae2 seuraisi nyt sekä

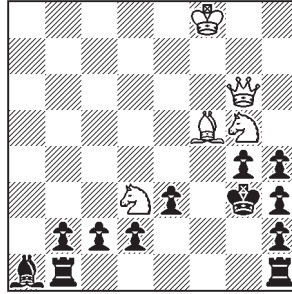
P48. Emil Palkoska
Národní Politika 1914



3#

5+7

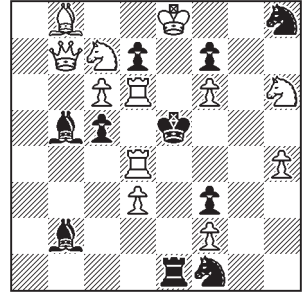
P49. Antonio Bottacchi
2. palk. *L'Italia Scacchistica*
1926



3#

5+12

P50. Sergei T. Pugatšov
2. palk. V. Platov MT 1954



3#

12+10

2.Kb7 että 2.Lc6. Luulisi, että Brunner taitavana laatijana olisi työstänyt aihetta vielä eteenpäin. Nyt turvallisinta on esittää 1.Lxg6? Txg6! ainoana koetelmana.

Emil Palkoskan mukaan on nimetty böömiläinen koulukunta, joka pyrki yhdistämään strategisia ideoita mallimattitehtäviin. 48 on yksi hänen omista esimerkeistään, jossa strategian muodostaa valkean puolipatterin taistelu antikriittisesti liikkuvaa mT:a vastaan: **1.Dd4!** uhkaa 2.Re5 (3.Rf7, Kc5#) Txe5 3.Kxe5#. Puolustusta 1.- Tb5 seuraa 2.Rc5 uhaten 3.Ke5#, ja puolustukset 2.- Tb7/Txc5 3.Rxb7/Kxc5#. Edelleen 1.- Tg6 2.Rf6 gxf6/Tg5 3.Kc5/Te8#. Ja lopuksi epämaattinen 1.- Td5+ 2.Dxd5 ~ 3.Da5, Dg5#. Lopun mattiduaali olisi ollut helposti eriteltävissä, mutta laatija ei ole nähnyt sitä vaivan arvoiseksi, koska kyseessä ei(vät) ole enää päämuunnelma(t). Mitä päämuunnelmiin tulee, böömiläisessä katsannossa kahdessa muunnelmassa toistuvat samat matit, ja mallimatit ovat simppeleintä sorttia.

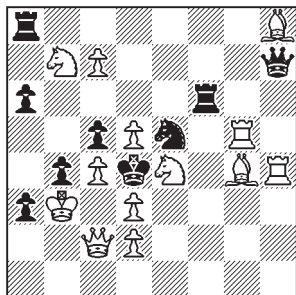
Yksi 1900-luvun alun omaperäisimmästä 3#-puolipatteritehtävistä on epäilemättä 2#-laatijana paremmin tunnetun italialaisen 49, jossa esiintyy puolipatterin muodostava kahdelle mustan shakkaukselle altistava

uhrausalkusiiro **1.Lxg4!** Kaksoisuhkaus 2.Re4+ Kg2 3.Le2# ja 2.Rf7 on valitettava, mutta dualinvälttö muunnelmassa 1.- Thf1+ 2.Lf3! [2.Rf3? Kg2!] (3.Dd6#) Txf3+ 3.Rf7# ja 1.- Tbf1+ 2.Rf3! [2.Lf3? bl~!] (3.Lh5#) Txf3+ 3.Lf5# on tyylikäs. Kelpo sivumuunnelmia ovat 1.- c(d)IT,D 2.Re4+ Kg2 3.Le2#, 1.- Kxg4 2.Re6+ Kf3 3.Rd4# ja 1.- Kg2 2.Lxh3+ Kg3 3.Dd6#.

50 kohottaa ristishakki- ja shakkialtistustematiikan aivan uudelle tasolle. Alkusiirto **1.Tf4!** antaa lisäksi kaksi pakoruutua uhaten 2.Td5+ Kxf4+ 3.Re6# (ensimmäinen ristishakki). Muunnelmassa 1.- Kxf4+ 2.Te6! (3.Rd5#) Txe6+ 3.Rxe6# seuraa yllättävä hiljainen shakkauksinjan katko. 1.- Kxd6+ 2.Re6+ (toinen ristishakki) Kxe6/Kd5 3.Dxd7#. Muunnelmassa 1.- dxc6 2.Rd5! (3.De7, Rg4#) cxd5+/Te4/Rh2 3.Tc6 (kolmas ristishakki)/Txe4/De7# valkea antaa mustalle vielä yhden shakkausmahdollisuuden. 1.- Lc4 2.Re6 fxe6, Lxe6/Re3 3.Txd7/Dxb2#, 1.- Re3 2.Rxb5 (3.Te4#) Kxf4/Rd5 3.Tdd4/Tf5#. Erittäin mutkikas ja vaikearatkaisuihin tehtävä, jossa on monta huipennusta, ehkä yksi hienoimmista 1.- dxc6 2.Rd5.

Toisen neuvostolaatijan 51 yhdistää puolipatterin puolikiinnitykseen ja valke-

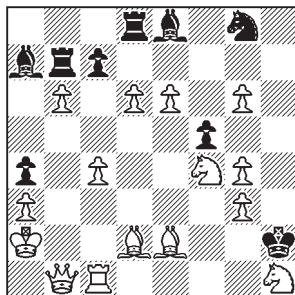
P51. Vatslav Gebel't
1. s. Matš Družba
1962–1964



3#

13+9

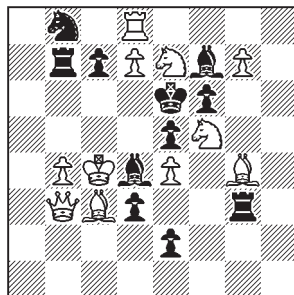
P52. Jakov Vladimirov
1. palk. *Bjulleten' TsŠK SSSR*
1965



3#

15+9

P53. Boris Gefwert &
Unto Heinonen & Veikko
Hynönen & Osmo Kaila
276. *Chess Life* XIII/1969



3#

11+11

an patterin vartiointiin – erittäin vaikea teemayhdistelmä. Alkusiirto **1.Db1!** uhkaa 2.Da1+ Kxd3 3.Rbxc5#. Mustan ainoa taktiikka on suojata c5: 1.- De7, jolloin 2.Rf2 (3.Da1#) Rxc4/Txf2 3.Le6/Lf3. 1.- Dxc7 2.Le2 (3.Da1#) Rxc4/Tf1 3.Red6/Rf2#. Mustalla daamilla on valkean puolipatteriin kaksoiskontrolli, joista yhden se menettää puolustussiirroillaan ja toisen valkean katkosiirrolla. Samalla valkea hyödyntää toisen puolikiinnityksessä olevan nappulan jäämisen kiinnitykseen. Rice kirjoittaa ”Tämä erinomainen puolipatteritehtävä on riittävä todiste teeman (puolipatteri) soveltuvuudesta ilmaistavaksi 3-siirtoismuodossa” (Rice, 117).

Toinen, edellistä vielä tunnetumpi neuvostolaatija yhdistää valkean puolipatterin *pickaninny*-teemaan ja mustan ennako- ja naamioituihin katkoihin tehtävässä **52**. Alkusiirto **1.Db2!** rakentaa puolipatterin 2. riville ja uhkaa samalla 2.Dh8+ Rh6 3.Dxh6#. Mustan pääasialliset puolustukset avaavat mTb7:n suojauslinjan h7:ään: 1.- c5 2.Lb4! Txd6/Lc6 3.Ld3/Lf3#, 1.- c6 2.Ld3! Lxb6/Txb6 3.Le3/Lb4#, 1.- cxb6 2.Le3! Lc6/Txd6 3.Lf3/Ld3#, 1.- cxd6 2.Lf3! Lxb6/Txb6 3.Le3/Lb4#. Sivumuunnelmat 1.- R~6 2.D[x]f6 ja 1.- Td7,Lxg6 2.Ld3.

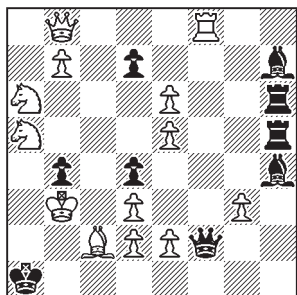
On taas ilo esitellä puolipatterista suo-

malaistulkinta **53**, jossa alkusiirto **1.Rd5!** rakentaa koneiston uhaten temaattisesti 2.Rf4+ exf4 3.Kxd4#. Avainpuolustuksia ovat *mL:n kriittiset siirrot*, joita seuraavat *Nowotny-katkot*: 1.- La7 2.Rb6 Lxb6/Txb6 3.Kb5/Kc5#, 1.- Lgl[f2] 2.Rde3 Lxe3/Txe3 3.Kxd3/Kc5#. Lähes temaattisia ovat edelleen muunnelmat 1.- Lxc3 2.Kxc3 d2+ 3.Rde3#, 1.- Rc6 2.Rxc7+ Txc7 3.Kb5#. Sivumuunnelmissa 1.- Txb4+ 2.Dxb4 Lg~/[L]c5 3.De7/R[x]c7#, 1.- c5 2.Rxd4+ Kd6 3.bxc5# puolipatteri ei pelaa. Puolustukset 1.- Lg8/Le8 2.Rf4+ Kf7 3.Tf8/dxe8D# ja 1.- Tf3 2.Rf4+ Txf4 3.Kxd3# torjuvat uhan vain osittain. Tehtävän täydellinen sijoittumattomuus hiukan yllättää, mutta asiasta on paha sanoa mitään, kun ei tunne muita osanotto- eikä vertailutehtäviä.

Tehtävän **54** myötä otamme kronologiassa pienen askelen taaksepäin. Alkusiirto **1.Da7!** muodostaa puolipatterin a-linjalle ja luo kaksoisuhkauksen 2.Dxd4+ Dxd4 3.Tf1# sekä 2.Txf2 ~ 3.Dxd4,Tf1#. Temaattiset puolustukset, jotka synnyttävät *urkupilleistä* kaksi paria *Grimshaw-katkoja*, torjuvat onneksi molemmat uhat: 1.- Lf6 2.Rc4 Txe5/Ld8 3.Rc5/Rc7#, 1.- Tf6 2.Rc5 Lxd3/Txe6 3.Rc4/Rc6#, 1.- Lf5 2.Rc7 Lxd3/Txe6 3.Rc4/Rc6#, 1.- Tf5 2.Rc6 Txe5/Ld8 3.Rc5/Rc7#. Lisämuunnelma 1.- Lxg3 2.Rc5 Lxd3/Txe6 3.Rc4/Rc6#.

P54. Eeltje Visserman

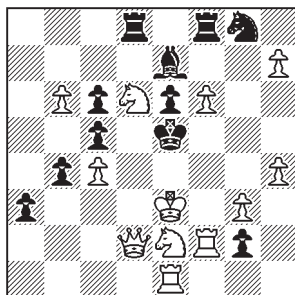
1. palk. *Schakend Nederland*
1960



3#

13+9

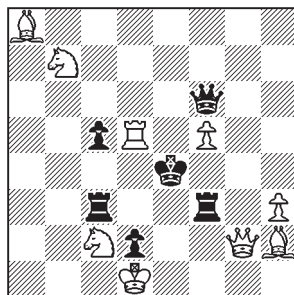
P55. Vladimir I. Timonin
Šahmaty v SSSR 1968



2#

12+11

P56. Halvar Hermanson
1. palk. *Arbejder-Skak* 1954



2#

9+6

2#-teemoja ja puolipatteri

Reversal I-teeman voi kuvata lyhyesti kaavilla 1.A a 2.B#, 1.B a A#, eli kahden siirron mattitehtävissä valkean alku- ja mattisiirto vaihtavat paikkaa. Teema on erityisen suosittu patteriteema ja myös puolipatteriesityksiä esiintyy. **55** esittää teeman kahdennettuna: 1.Kd3?A (2.Df4#), 1.- Txd6+a 2.Rd4#B, 1.- Kxd6 2.Ke4#, 1.- Txf6!; 1.Rd4?B (2.Rxc6#), 1.- Txd6a 2.Kd3#A, 1.- cxd4+ 2.Dxd4#, 1.- Kxd6 2.Rf3#, 1.- Tc8!; 1.Kf3C? (2.Df4#), 1.- Txf6+b 2.Rf4D#, 1.- Kxf6 2.Dg5#, 1.- g1R+!; **1.Rf4!D** (2.Rg6#), 1.- Txf6b 2.Kf3#, 1.- Kxf6 2.h8D#. Symmetriseen asemaan nähden tehtävissä on yllättävänkin paljon variaatiota ja mm. runsaasti pakoruudun antoja.

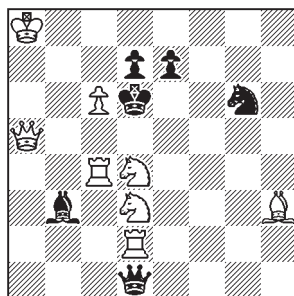
Matinvuorottelukaavion voi taas kirjoittaa lyhyesti näin: 1.- x/y 2.A/B#, 1.! x/y 2.B/A#. Yksi esitys on **56**, jossa yhtenä teemaosana on esipeli: *1.- Dxf5x 2.Rd6A#, 1.- Td3y 2.Rxc5B# (1.- Kxd5 2.Rd6#). Alkusiirto **1.Td3!** ottaa yhden ja antaa kaksi pakoruutua uhaten 2.Dxf3#: 1.- Dxf5x 2.Rxc5B#, 1.- Txd3y 2.Rd6A#, 1.- Kxd3 2.De2#, 1.- Kxf5 2.Dg4#. Tyylikäs suoritus, jossa esipelissä matit motivoi suojattajättö ja ratkaisupelissä tarve suojata pakoruudut. Sekä matinvuorottelun että reversal I:n ensiesitykset laadittiin jo 1800-luvun jälki-

puoliskolla, mutta todella muotiin ne tulivat vasta satakunta vuotta myöhemmin.

Edellä on esiintynyt paljonkin matinvuorottelua. Rice (s. 116, n:o 112) kirjassaan antaa esimerkin, jossa esiintyy yksi vaikeimmin tunnistettavista teemoista, eli *radikaalimuutos*, jossa – kuten nimikin vihjaa – vaiheesta toiseen muuttuu kaikki: mustan puolustussiirot, valkean mattisiirrot ja kaiken kukkuraksi vielä teemakin (yl. mustan puolustusten haitat). Esimerkkitehtävä on **57**, jonka houkutuksessa 1.Re5? (2.Rf7#) esiintyy päämuunnelmissa 1.- e6 2.Rf5# ja 1.- Rxe5 2.Rb5# (sivumuunnelmat 1.- Df1 2.Re2#, 1.- Df3 2.Rxf3#, 1.- Lxc4

P57. Werner Issler

2. palk. *Die Schwalbe* 1962



2#

8+6

2.Rxc4#) ns. *B2-tukinnat*, eli mustan tukittua K:nsa pakoruudun valkea voi mattisiirroksaan katkaista linjansa ko. pakoruutuun. Houkutuksen kumoa 1.- Rh8! Alkusiirtoa **1.Re6!** (2.Dc5#) seuraa mD.n ja vR:n kaksintaistelu, jonka valkea päättää *poissulkumatteihin*: 1.- Da1 2.Rb2#, 1.- Dg1 2.Rf2#, 1.- Dg4 2.Rdf4#, 1.- Dh5 2.Re5# (1.- dx~6 2.Dd8#). Lopuksi Rice antaa tästä tehtävästä arvionsa: ”Tämän muuten tyylikkään tehtävän ainoa heikkous on, että houkutusta seuraava peli on strategisesti parempi kuin ratkaisun alkusiirtoa seuraava” (Rice, 116). Hmmm, ehkä niin, mutta kolmas teemamuunnelma houkutuksessa ei olisi ollut haitaksi.

Puoli-shakki

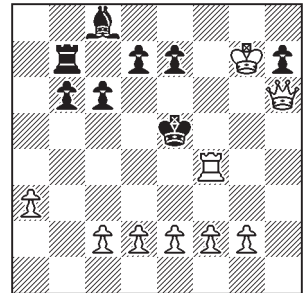
Väliotsikon teema on määritelty 3 siirron mateille: ”Vastauksena valkean kahden siirron mattiuhkaa vastaan musta siirtää yhtä puolipatterinsa etunappulaa, niin että musta voi vastata valkean uhkaukseen 2. siirroksaan siirtämällä toista etunappulaansa samalla shakaten”. Teemanimitys (ven. ’poluśah’) on ilmeisesti peräisin neuvostolaatijoilta, jotka laativat teemasta runsaasti 2. maailmansodan jälkeen (esim. Lev Lošinski & Vladimir Šif, 2. palk. *Tidskrift v.d. KNSB* 1947, Leonid Zagorujko, 1. palk. *Šahmaty* 1947, Lev Lošinsky, 1. palk. *Suomen Shakki* 1947, Rafael Kofman, 2. main. *Šahmaty v SSSR* 1948). Yllättävää onkin, että varhaisin teemaesimerkki saattaa olla **58: 1.Tb4!** (2.e4 ~/e6 3.f4/Dh2#), 1...e6 2.Df4+ Kd5 3.Dd4#, 1.- d6 2.De3+ Kf5/Kd5 3.g4/c4#, 1.- d5 2.f4+ Kf5 3.Dh3# (1.- c5 2.f4+ Kd5/Kf5 3.e4/Dh3#. Syynä suhteelliseen alhaiseen sijoitukseen kilpailussa saattoi olla se, että mustan toinen teemasotilas liikkuu vain kertaalleen tai että mustan haitat ovat vain itsetukintoja. Mallimatteja on kuitenkin riittävästi, vaikka niistäkin käytiin tuolloin kohtalaista koulukuntavääntöä, saivatko vs:t olla niissä aktiivisia.

Joka tapauksessa *ECP*:ssä annetaan suluissa mainittu Lošinskin ja Šifin yhteistehtävä (n:o 707), jossa teemasäältä on kaiken kaikkiaan hyvin runsas: mustan teemanappuloina ovat R:t, musta puolustautuu jatketusti siirtymällä uhkaruudulle (ns. Rudenko-paradoksi) ja valkealla on vielä takataskussaan Umnov-siirrot. Suosittelen tutustumista niille, joilla kirja on!

Taitettu puolipatteri

Otsikon termi – ja itse teemakin – esiintyy tehtäväkirjallisuudessa harvoin. Taitetussa puolipatterissa

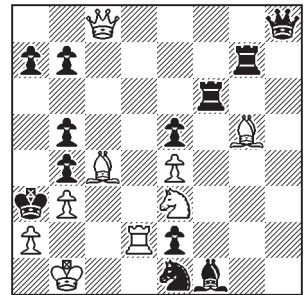
P58. Ernst Jönsson
7. kum. O. W. Robert Sahlberg JT,
Stockholms Schacksällskap
1916



3#

9+8

P59. Shlomo Seider
1. palk. *Die Tat* 1964



3#

9+12

takanappula ei osoita edes vastapuolen K:n viereiseen ruutuun, kuten epäsuorassa puolipatterissa, vaan se tekee matin siirrettyään pitkin patterilinjaa pääteruudulle, kun etunappulat ovat ensin siirtyneet linjalta pois (*ECP*, 198). **59** on sama tehtävä kuin *ECP*:n n:o 703. Houkutukset 1.Td8? Dh6! 2.Lf7/Le6? Tc6/Tc7! ja 1.Td7? Txc5! 2.Lg8/Le6? Tc6!/Dxc8!, ratkaisu **1.Td6!** (2.Rc2+ Rxc2 3.Lc1#),

1.- Dh6 2.Le6! ~ 3.Dc1#, 1.- Txx5 2.Lg8! ~ 3.Dc1#, 1.- Tf4 2.Ta6+ bxa6 3.Dxa6#. Houkutuskoneisto on tuttu monista tehtävistä: musta torjuu houkutuksen sillä nappulalla, jonka valkea yrittää sulkea pois vartioimasta tärkeää c-linjaa. Toinen avainlinja on tietysti taitettu g5-c1-a3.

English summary

In the first part of this article (Tehtäväniekka 3/2014) I discussed the occurrence of half-battery in direct mate problems in the 19th century and concluded that the mechanism was fairly well-known towards the end of the century, and fairly well mastered, too. Some classics date in the second half of the century, although half-battery in two-movers was discovered surprisingly late.

I start this second part dealing with white half-battery in helpmates and black half-battery in self-mates, while half-battery nearly always – not entirely though – is a mechanism used by the mating side.

I content myself with giving only four samples of both selfmate and helpmate genres, although you find some other early examples with composers and sources inserted in the text. It seems that half-battery in both genres was really discovered in 1960s – which is true about direct mates, too.

A half-battery as a theme in 2#-problems in the 20th century is discussed with help of examples 37 to 44. Particular attention is paid to various changed and transferred mate mechanisms, as well as permutation of mates, while 57 illustrates a more uncommon type of change mechanism, namely radical change. 55 and 56 are examples of reciprocal change and reversal I, themes that were invented in the 19th century, but which came into vogue much later.

Examples 46 to 54 are a random selection of what composers were able to achieve until 1960s in 3# genre with help of half-batteries: Bohemians, New German, Cross-

Checks, Pickaninny, Nowotny, Grimshaw Interferences, Dual Avoidance, black Half-Battery etc. Possible theme combinations were, and have since proved to be, limitless.

Kari Valtonen

chessproblem.valtonen@gmail.com

Painetut lähteet / Printed sources:

- Breuer, Josef: *Beispiele zur Ideengeschichte des Schachproblems*. Die Schwalbe: Düsseldorf 1982.
- Chicco, Adriano & Porreca, Giorgio: *Dizionario Enciclopedico degli scacchi*. U. Mursia & C.: Milano 1971.
- Harley, Brian: *Mate in Two Moves. The Two-Move Chess Problem Made Easy*. Bell & Sons: London 1931.
- Lipton, Michael & Matthews, R.C.O & Rice, John M.: *Chess Problems: Introduction to an Art*. Faber & Faber: London 1963.
- Rice, John: *Chess Wizardry: The New ABC of Chess Problems*. Batsford: London 1996.
- Velimirović, Milan & Valtonen, Kari: *Encyclopedia of Chess Problems. Themes and Terms*. Chess Informant: Beograd 2012.
- White, Alain C.: *Sam Loyd and His Chess Problems*. Whitehead & Miller 1913.

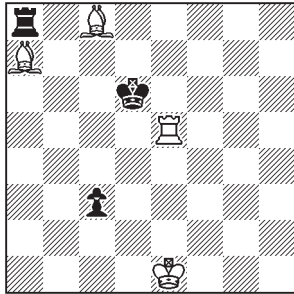
Verkkolähteet/Public Domain sources:

- PDB (Die Schwalbe)
- yacdbp (Turevsky)
- WinChloe

Muutama huomautus edelliseen.

Kari kirjoittaa tehtävästä 38: ”...pieni lainaus: ‘Englantilaiset laatijat ovat esittäneet merkittävää osaa puolipatteriteeman kehityksessä ... Ensimmäisen esimerkin laati

Vitaly Halberstadt
Curiosités tactiques 1954

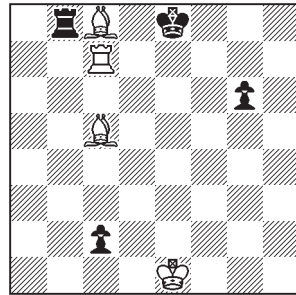


Voitto 4+3

Tarkoitettu päämuunnelma: 1.Te6+ Kc7 2.Te7+ Kd8 3.Td7+ Ke8 4.Tc7 Kd8 5.Lb6 Txc8 6.Th7+ Ke8 7.Lc7 c2 8.Kd2 voittaen. Yllätys oli melkoinen, kun kävi ilmi, että toinen brittiratkoja David Friedgood oli keksinyt mustalle pelastuksen: 4.- c2!! jatkona 5.Lb6 (nyt ei auta edes 5.Kd2 c1D+ 6.Kxc1 Kd8 7.Lb6 koska 7.- Txc8 jälkeen vT on kiinnitetty) 5.- Tb8 6.La5 Ta8 7.Ta7+ Ke7 8.Lb4+ Kf7! 9.Le8++ Kf6 10.Tf7+ Kg6! eikä valkea voita. Minua tämä kärytys kiinnosti ja äs-

kettäin tutkin asemaa lähemmin. Lisäämällä asemaan msg6:n päädyin seuraavaanlaiseen:

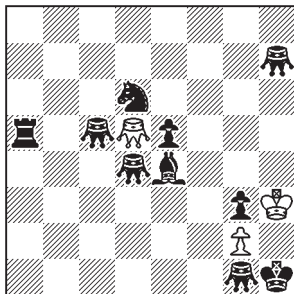
Pauli Perkonoja
 Ensipainos Vitaly Halberstadt'in ja David Friedgoodin mukaan



Voitto 4+4

Ajatuksena: 1.La7 Ta8 2.Lb6 Tb8 3.La5 Ta8 4.Ld7+ Kd8 5.Ta7+ Ke7 6.Lb4+ Kf7 7.Le8++ Kg8 8.Lf7+ Kh7 9.Lg8++ Kh8 10.Lc3+ Kxg8 11.Txa8+ voittaen. (7.- Kf6 8.Ld2+ Kh4 9.Ld7 – tai Lc6, Lb5 ja jopa Te7, Tf8 - 9.- Ta1+ 10.Kf2 c1D 11.Th+ Kg4 12.Ld7#.)

Unto Heinonen
 Hannu Soka muistolle



a=6 3+10
 Heinäsirkat c5, d4, d5, g1, h7

1.Hd3+ Hxd3 2.Hd7 Hxd7 3.Ld5 Hxd5+ 4.Re4 Hb5 5.Hf5 Hxf5 6.Td5 Hxd5=
 Valkea heinäsirkka piirtää ristin.

David Keith 62 JT

Kilpailu on lopputehtäville, ei teemavaatimusta. Korkeintaan kolme tehtävää yhdeltä laatijalta.

Ensimmäinen palkinto on pullo erittäin hyvää ranskalaista viiniä, voittajan maun mukaan valittua.

Tuomarit ovat Martin Minski ja Jarl Ulrichsen.

Tehtävät osoitteella danielkeith@orange.fr ja otsikolla KEITH - 62JT.

Viimeinen lähetyispäivä on 19.9.2015, alustava tuomio julkaistaan ranskalaislehdessä Phenix.

Vuoden 2014 suomalainen shakkitehtävä

Suomen tehtäväniekat ry julistaa kilpailun Vuoden suomalaisen shakkitehtävän arvosta Suomessa asuville tai Suomea edustaville laatijoille. Jokainen laatija saa osallistua kilpailuun korkeintaan kolmella tehtävällä, jotka voivat olla mitä tehtävätyyppiä tahansa. Yhteistehtävät lasketaan laatijan osuuden mukaisesti, puolet – kolmasosa – neljännes jne. Tehtävä osallistuu julkaisuvuotensa mukaiseen kilpailuun, vuonna 2014 julkaistut tehtävät siis kilpailuun tittelistä Vuoden 2014 suomalainen shakkitehtävä.

Ehdokkaat on lähetettävä viimeistään

31.1.2015 yhdistyksen sihteerille, yhteystiedot 2. kansisivulla. Vuoden suomalaisen shakkitehtävän päättää yhdistyksen johtokunta tai johtokunnan valtuuttama(t) henkilö(t). Menestystehtävä julkaistaan yhdistyksen hallinnoimilla julkaisupaikoilla eli jäsenlehdessä *Tehtäväniekka*, facebook-sivulla ja ST:n kotisivuilla internetissä. Mahdollisia muita julkaisupaikkoja ovat *Suomen Shakki*, lehtien shakkipalstat, kerholehdet jne.

Valittu tehtävä julkistetaan yhdistyksen vuosikokouksessa.

Syyspäivät Kokemäellä

Marraskuun harmaus oli sopiva aika vietää viihtyisä viikonloppu 22.–23.11. ST:n syyspäivillä. Paikka oli neljännen kerran peräkkäin Anttilan tila, jonne kokoontui 10 tehtäväniekkaa.

Ohjelma alkoi tavan mukaan ratkaisukilpailulla, jonka Neal Turner hoiti luotettavaan tapaan. Voiton vei Kari Karhunen 51 pisteellä 60:stä. Henry Tanner jäi vain 2,5 pistettä ja kolmas oli Harri Hurme.

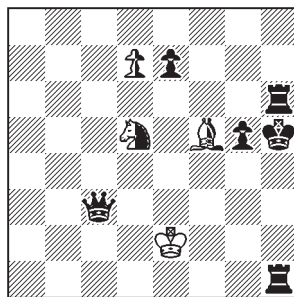
Pikalaaadinta on aina odotettu ja yöunta monilta verottava kilpailu. Nyt oli teema "Korotusta seuraa matti samanlaisella ja -värisellä korottamattomalla nappulalla." Saaliina oli kuusi apumattia, muut oikeaoppisia, mutta voittotehtävä ei aivan. Sen hieman parannettu muoto on kuviossa.

Mikael Grönroos esitteli seinätaululla neutraalinappulallisia tehtäviä ja Antti Parkkinen laatimiaan apupatteja sekä näytti kuvia tunnetuista shakkimiehistä ja -naisista. Hän oli myös laatinut ratkaistavaksi tehtäväshakillisen krypton, joka on seuraavalla sivulla. Hannu Harkola näytti Bernin kongressimatkan kuvasatoa. Kun vielä lisätään sauna,

erilaisten tehtävien esittely ja keskustelut, voidaan jäädä odottamaan kevätpäiviä, joka on 50. viikonloppukokoontuminen.

Mikael Grönroos

1. sija ST:n syyspäivät 2014 (muunnos)



a#3 b) mse7→b7 1+8+3
kirke
neutraalit Lf5, Rd5, sd7

- a) 1.Tf6 nRc7 2.Kh6 nRe8 3.Th5 d7xe8nR (nRg8)#
b) 1.Dg3 nLg6+ 2.Kg4 nLe8 3.T6h4 d7xe8nL (nLc8)#

Ratkaisemisen Helsingin mestaruus

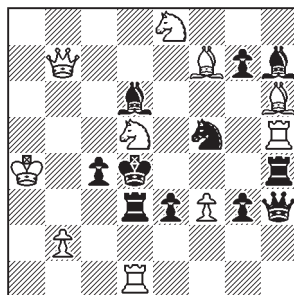
Helsingin ratkaisumestaruudesta miteltiin isänpäivänä eli 9.11.2014 Shakkiareenalla.

Kilpailuun osallistui 9 ratkaisijaa, joilla oli aikaa 11 tehtävään kaksi tuntia. Pistesi-joille päässet:

1. Harri Hurme 53 pistettä (maksimi 55)
2. Joose Norri 50,5
3. Jukka Tuovinen 43
4. Petteri Paronen 28
5. Ari Möttönen 25,5
6. Timo Munukka 20,5
7. Valo Hallman 18 (Nuorten paras)
8. Jukka Peltonen 16

Kilpailutehtävät (ratkaisut seuraavalla sivulla):

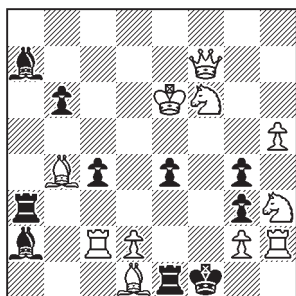
1.



2#

10+11

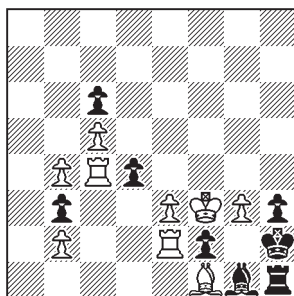
2.



2#

11 + 10

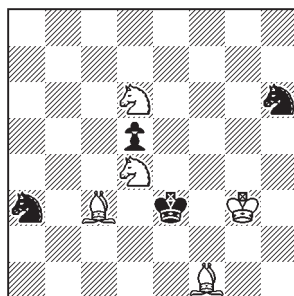
3.



3#

9 + 8

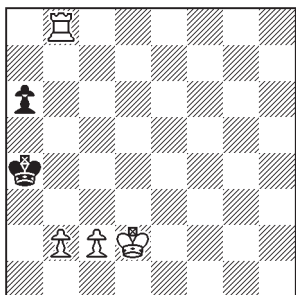
4.



3#

5 + 4

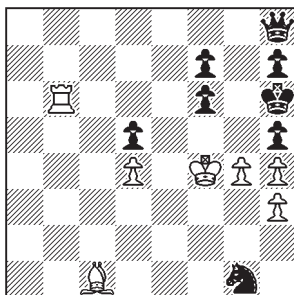
5.



5#

4 + 2

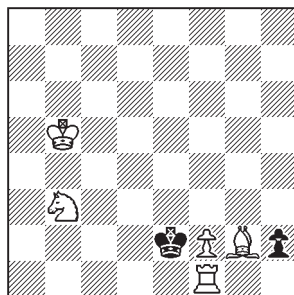
6.



tasapeli (=)

7 + 8

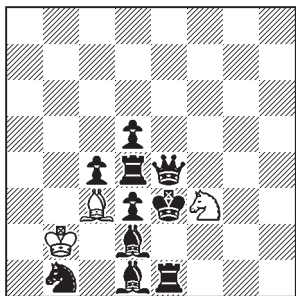
7.



a#2 kaksi ratkaisua

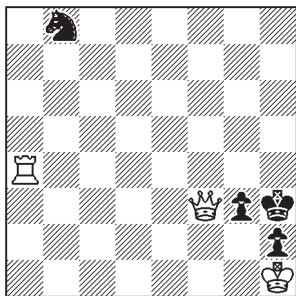
5 + 2

8.



a#3 kaksi ratkaisua 3 + 10

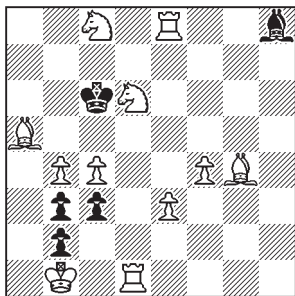
9.



i#3

3 + 4

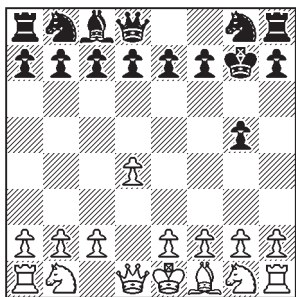
10.



i#3

11 + 5

11.

4,0 siirron johtopeli 15+15
2 ratkaisua**Tehtävien ratkaisut ja pisteytys:**

1) Unto Heinonen, 1. palkinto Satakunnan tehtäväkerho JT 1984

1.Rb4! (5) uhkaa 2.Dd5# 1.- Kc5/Ke5/Re7 2.Da7/Rc6/Rc2#

Esipeli: 1.- Kc5/Ke5/Re7 2.Db6/Lxg7/Lxe3#

Houkutukset: 1.Re7? (2.Dd5#) 1.- Kc5/Ke5

2.Da7/Rc6#, 1.- Rxe7!, 1.Rf4? (2.Dd5#)

1.- Kc5/Ke5/Re7 2.Re6/De4/Re2#, 1.- e2!

1.Rdc7? (2.Dd5#) 1.- Kc5/Re7 2.Re6/Rb5#,

1.- Ke5!

2) Eero Saarenheimo, 2. palkinto *L'Echiquier* 1936–1938

1.d4! (5) uhk. 2.Th1# 1.- exd3 ol./cxd3 ol.+, c3+ 2.Re4/Rd5#, 1.- gxh2/Te2 2.Tf2/Lxe2#

3) Leo Valve, *Arbejder-Skak* 1952

Vaihdella: 1.- d3 2.Th4 ~3.Txh3#, 1.- dxe3 2.Lxh3 Kxh3 3.Th4#

1.Td2! (1) siirtopakko 1.- d3 2.Lxh3 (2) Kxh3 3.Th4#, 1.- dxe3 2.Th4 (2) ~ 3.Txh3#

4) Alois Johndl, 1. palkinto *Schweizerische Schachzeitung* 1967

Vaihdella 1.- Ra~/Rh~ 2.Rc2/R4f5# **1.Lb4!**

(1) Kxd4 2.Kf4 (4) Ra~/Rh~ 3.Rb5/Rf5#

5) Kurt Smulders, *De Maasbode* 28.5.1939

1.Kc1! (1) siirtopakko 1.- a5 2.b3+ Ka3

3.Kb1 a4 4.c3 (2) axb3 5.Ta8#, 1.- Ka5 2.b4+

Ka4 3.Kb2 a5 4.c4 (2) axb4 5.Ta8#

6) Abram Gurevitch, 4. palkinto *Molot* 1928

1.Kf5+ (1) Kg7 2.Lh6+! (1) Kxh6 3.g5+ Kg7

4.gxf6+ Kh6 5.Tb8! (1) Rf3 6.Txh8 Rxh4+

7.Ke5 (tai 7.Kf4) Rg6+ 8.Kf5 (1) Rxh8 9.h4

Rg6 (1) =

7) Raimo Sailas, *Northwest Chess* 1977

1.h1T Td1 2.Te1 Td2# (2½), 1.h1L Ld5 2.Lf3

Lc4# (2½)

8) Michel Caillaud, 2. palkinto *Zadatsi & Etjudi* 1996

1.Te2 Rh2 2.Le1+ Ld2+ 3.Kxd2 Rf1# (2½)

1.De5 La5 2.Te4+ Rd4 3.Kxd4 Lb6# (2½)

9) Veikko Hynönen, *feenschach* 1984

1.Df4! (1) 1.- Rc6 2.Dc7 R~ 3.D/TxR (2) g2#,

1.- Rd7 2.Dd6 R~ 3.DxR (2) g2#

10) Antti Gottfrid Ojanen, 3. palkinto Olympiakilpailu 1964

1.Th1! (1) siirtopakko

1.- Ld4 2.Re7+ Kxd6 3.Td1 (1) 3.- c2# 1.- Le5

2.b5+ Kc5 3.Th5 (1) 3.- c2# 1.- Lf6 2.Ra7+

Kxd6 3.Th6 (1) 3.- c2# 1.- Lg7 2.Lf3+ Kd7

3.Th7 (1) 3.- c2#

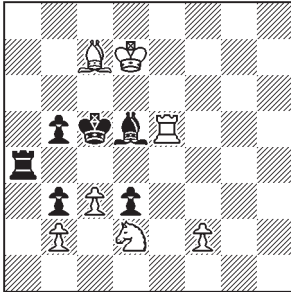
11) Gerd Wilts, retroposituslista 1997

1.d4 g5 2.Lf4 Lg7 3.Le5 Kf8 4.Lxg7+ Kxg7 (2½)

1.d3 g6 2.Lh6 g5 3.Lxf8 Kxf8 4.d4 Kg7 (2½)

4202. Jorma Pitkänen

Lahti

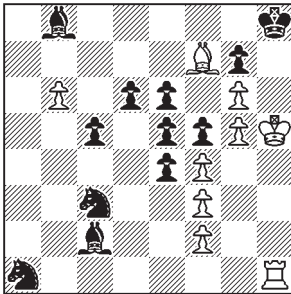


8#

7+6

4203. Oto Mihalco

SVK



12#

h

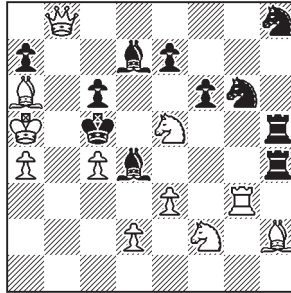
9+12

ITSEMATIT – SELFMATES

Johan Beije, Korenbloemweg 83, NL-1338 XT, Almere, Nederland (johan.beije@live.nl)
Tuomari – Judge: 2014–2015: NN

4204. Jorma Paavilainen

Bryssel

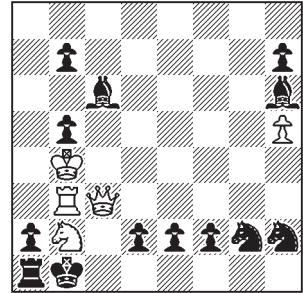


i#3

11+11

4205. Andrei Dikusarov

RUS



i#21

5+13

Paha pähkinä 63

Suuren saksalaisen laatijan tehtävän ratkaisevat nauttivat muunnelmissa esiintyvistä vuorottelusta.

Those who solve this problem by the great German composer will enjoy the reciprocal change featured in the variations.

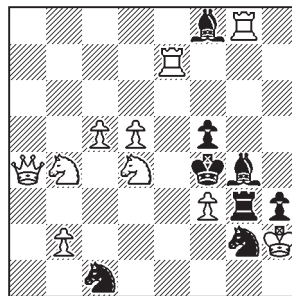
Michael Keller

3. palk *The Problemist* 1979

Sokkokrypton ratkaisu

(s. 232)

- | | | | |
|----|---|----|---|
| 1 | P | 13 | U |
| 2 | S | 14 | W |
| 3 | E | 15 | I |
| 4 | T | 16 | J |
| 5 | 5 | 17 | F |
| 6 | O | 18 | C |
| 7 | V | 19 | M |
| 8 | Z | 20 | L |
| 9 | N | 21 | Y |
| 10 | B | 22 | D |
| 11 | A | 23 | G |
| 12 | R | 24 | H |



3 #

10+8

Ratkaisu / Solution to Paha pähkinä 62: 1.Rg4+! Kxe4 2.Rf2+ Ke5 3.e4

SATUSHAKKI JA RETROT – FAIRIES AND RETROS

Kenneth Solja, Hansatie 2 A 9,02780 Espoo, Finland (kenneth.solja@gmail.com)
Tuomari – Judge: 2014: NN

Tämän kertainen satupalsta avataan Jorma Pitkäsen kolmella tehtävällä, patilla ja kahdella itsepatilla. Mielenkiintoisia aikaansaannoksia kaikki kolme omassa kategoriassaan.

Satusedän yhteistehtävä kahden huippusatulaatijan kanssa on syntynyt pitkällisen vääntämisen kautta, jotta saimme halutun mukaisen lopputuloksen, täyskorotuksen. Tämä on minulle tässä kuitenkin vasta välietappi.

Sitten on Heinosen upea pisinsiirotoinen apupatti. Laatiija sanoo tämän olevan miniatyyrimuodossa tällä materiaalilla pituusennätys. Untolta on totuttu näkemään hienoja jopa uskomattomia tehtäviä.

Tämän apupatin lisäksi näemme tältä huippulaatijalta nyt tällä palstalla sen lisäksi sarjasiirtoisen matin, jossa valkea tekee geometrisesti lyhimmän siirtonsa. Se on laatijan mukaan niin ikään pituusennätys tällä materiaalilla jossa esiintyy kaksi excelsioria ja R-korotusta.

Unton kolmas tehtävä on sarjasiirtoinen patti, jossa valkea tekee aina geometrisesti pisimmän siirtonsa. Ja uskokaa tai älkää, niin tämäkin on pituusennätys kyseisellä materiaalilla.

Näiden jälkeen on vielä kaksi johtopeliä, joista ensin Olli Heimoin tehtävä esittää e-sotilaiden matkan alkuruuduilta loppuusemaan, ja koko aikana vain yksi siirto tehdään jollain muulla kuin e-sotilaalla. Kavalkadin päättää tällä kertaa tehtävämestari Heinosen temaattinen johtopeli. Pelatkaa tämä mainio johtopeli läpi, se kannattaa!

Satuehdot ja –nappulat:

Anti-Andernach: Nappula (Kuningas poislukien) vaihtaa väriään jokaisen ei lyövän siirron jälkeen. Lyödessään nappula säilyttää värinsä. Tornit perusuuduillaan voivat linnoittautua muiden linnoitusehtojen täytyessä. Linnoituksen tapahduttua tornit eivät vaihda väriään. Jos valkea tekee ei lyövän siirron jollakin neutraalilla tai puolineutraalilla nappulalla, kyseinen nappula vaihtaa värinsä mustaksi ja päinvastoin.

MaxMax: Sekä valkea että musta tekevät geometrisesti pisimmät siirtonsa.

vMini: Valkea tekee geometrisesti lyhimmän siirtonsa. (Mustan siirron pituutta ei ole rajoitettu).

vMax: Valkea tekee geometrisesti pisimmän siirtonsa. (Mustan siirron pituutta ei ole rajoitettu).

Fairy Conditions and Pieces:

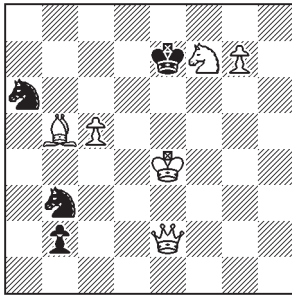
Anti-Andernach: A piece (excluding King) changes its color after any non-capturing move. After capture, the piece retains its color. Rooks on a1, h1, a8 and h8 can be used for castling, provided the usual other rules for that move are satisfied. After castling, Rooks do not change color. If White makes a non-capturing move with neutral or halfneutral piece, that piece becomes black and vice versa.

MaxMax: Both sides (white and black) make geometrically their longest moves.

vMini: White makes geometrically his shortest move. (Black moves are free.)

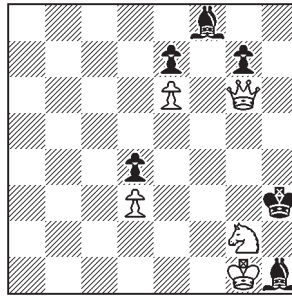
vMax: White makes geometrically his longest move. (Black moves are free.)

4212. Jorma Pitkänen
Lahti



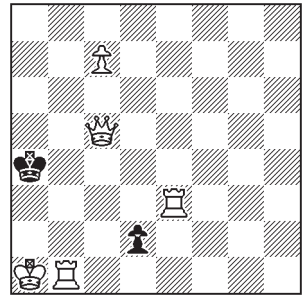
8= 6+4

4213. Jorma Pitkänen
Lahti



i=8* 5+6

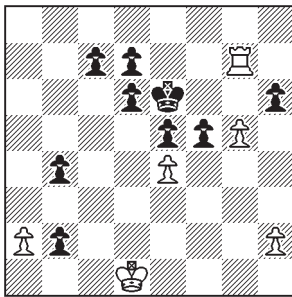
4214. Jorma Pitkänen
Lahti



i=9 5+2

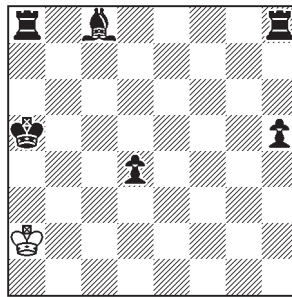
4215. Kenneth Solja,
Ladislav Packa, Nikola
Predrag

Espoo, SVK, CRO



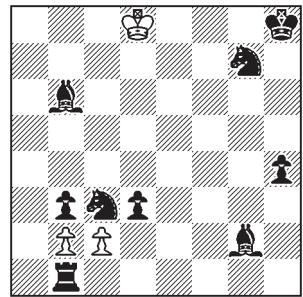
a#2 4 ratkaisua 6+9
anti-Andernach

4216. Unto Heinonen
Helsinki



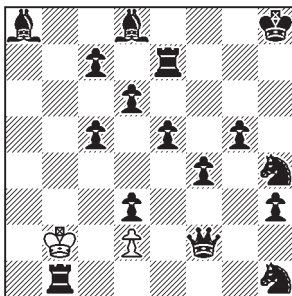
a=31 MaxMax 1+6

4217. Unto Heinonen
Helsinki



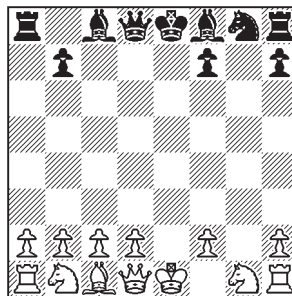
s#43 vMini 3+16

4218. Unto Heinonen
Helsinki



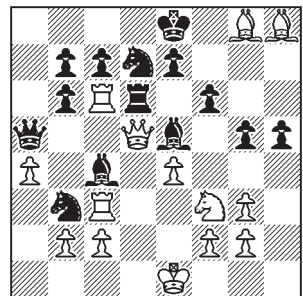
s=39 vMax 2+16

4219. Olli Heimo
Helsinki



JP 9.5 13+10

4220. Unto Heinonen
Helsinki



JP 19.0 14+14



ENSIPAINOSTEN RATKAISUT – SOLUTIONS TO ORIGINALS

Edellisnumerosta pudotettuja kommentteja:
4177. En pidä siirtoja 1.Dd2, joka kumoutuu matittomaan pakoruutuun siirtymiseen, ja 1.e4+, joka ottaa sen, hyväksyttävänä houkutuksina. (Joose Norri)

4184. Suomalaisniekka tulee ajatelleeksi puheenjohtaja-päätoimittajan tehtävää 541 ST 3/1994:ssä, jossa siirrytään kymmenen kertaa edellisen siirron lähtöruudulle, toki sarjasiirtoisessa. Se taisi saada palkinnon. Tässäkin tehtävässä valkean aika mitänsanomaton peli viittäisi siihen, että sarjallisuus olisi luonnollinen asu. (JN)

Yleiskommentti Antti Parkkisen patitipeleistä. Kun apumattitehtäviä on nähty loputtomiin, niin vaihteeksi apupattitehtävä on hauska virkistys. Kun pelkkä kuninkaan verkottaminen ei patissa riitä, niin päämäärä on jotenkin kummallinen tavalliselle ratkaisijalle. Tietenkin useat mustan upseerin lyönnit olisi hyvä välttää, mutta tässä ne toimivat paitsi sivuratkaisujen estäjinä, myös siirtojärjestyksen määrääjinä. Tietenkin toivoisi kahta analogista ratkaisua, tässä mielessä tämä satsi ei vielä tyhjentänyt pajatsoa. Miellyttävä kokonaisuus. (Harri Hurme)

4199. Pitkänen 1.Rc7? Lg8! 1.De8! (2.Dh5#) 1.- d5/Re4/Rf3/Lb1/Lxe6/Kd5 2.Db8/Tf5/Dh8/Rc7/Dxe6/Db5#.

4200. Svitek 1.Dh6? (sp) 1.- Ke6/Le7~/Rg6~ 2.Rf4/Txd6/Le4# 1.- Lf8! 1.Te8! (sp) 1.- Ke6/Le7~/Rg6~ 2.Txd6/Le4/Rf4 (syklinen Lacny) 1.- dxe5/f6(5) 2.Le4/g8D#, 1.g8D? Ke6! Huolellisenkaan kirjallisuuden tutkimisen jälkeen (Velimirovic *MatPlus* 6–7/1995; Gvozdjak *Cyclone & Cyclone 2*) en osaa sanoa paljon. Mekanismissa on paljon yhtäläisyyksiä moniin tehtäviin, mutta niiden merkityksellisyden arviointiin tarvittaisiin asiantuntija tai rutosti aikaa. (Joose Norri)

4201. Lyubashevsky & Makaronez 1.Lc7! (2.Kxc5+ Kxe4 3.Dd4#) 1.- Rb3 2.Kxc6+ Kxe4 3.Dd5# 1.- fxe4 2.Kd7+ Kf5 3.hxg4# 1.- Kxe4 2.Dd4+! cxd4 3.Rd2#.

4202. Pitkänen 1.f4! Txf4 2.Txd5+ Kxd5 3.Lxf4 Kc5 4.Lc7 Kd5 5.Ld6 b4 6.c4+ Kd4 7.Lf4 Kc5 8.Le3#.

4203. Mihalco 1.Txa1? La4! 1.Kh4! (2.Kg3#) exf4 2.Kh3 exf3 3.Kh2 Re2 4.Txa1 Le4 5.b7 Rd4 6.Ta8 Rc6 7.Le8 Re7 8.Txb8 Lxb7 9.Td8 Lc6 10.Lf7+ Le8 11.Txe8+ Rg8 12.Txg8#. En ole varma klassifikaatiosta. 3.- Re2 estää puolustuksen La4, mutta se ratsu ei anna tilalle uutta puolustusta Le4 (jolloin olisi hampurilainen), vaan sen tekee 2.- exf3. Voi olla, ettei looginen koulukunta osaa nähdä loogista sisältöä siirron exf3 pakottamisella. Sillä ei väliä, jokainen näkee mitä tapahtuu.(JN)

4204. Paavilainen 1.Tg4! (uhk. 2.Rf7 ~ 3.Db6+ axb6#) 1.- Lxe5 2.d4+ Lxd4 3.Db6+; 1.- Txe5 2.Re4+ Txe4 3.Db6+; 1.- fxe5 2.exd4 exd4 3.Db6+; 1.- Rxe5 2.Rd3+ Rxd3 3.Db6+; 1.- Rf4 2.Red3+ Rxd3 3.Db6+; 1.- Le6/Lc8 2.Rd7+ Lxd7 3.Db6+; 1.- Txb2 2.Txd4 ~ 3.Db6+. After a line-opening keymove 4 successive captures on thematic square e5. After the black defensive move another white sacrifice to force black to open the diagonal b8-h2 giving white the opportunity to fulfill the threat 3.Qb6+ axb6#. (JB) Erinomainen kertotehtävä, tekijälleentyypillinen. Jos jotain jäi kaipaamaan niin enemmän vaihtelua itse matinteossa, nyt vain uhassa lisämahdollisuus 2.- Lc3+ 3.Db4+. Mutta tässä siis painopiste on linjanraivauksessa, hyvänäin. Kaikki napit ovat juuri oikeilla lähes ainoilla mahdollisilla paikoillaan. (HHu). Lh2 on tietysti raskaasti ulkona, mutta ehkä sen voi antaa anteeksi, koska on niin tiukasti mukana pelissä. Itsemattitematiikkaa en kyllä oikein löydä:

valkea pakottaa mustan avaamaan valkean linjan d6:een voidakseen jättää sen daamilaan suojatta = suoran matin motiivi. Mutta onnistuisiko näin moninkertaisena? (JN)

4205. Dikusarov 1.Dd3+! Kc1 2.Tc3+ Kxb2 3.Tc2+ Kb1 4.Txd2+ Kc1 5.Tc2+ Kb1 6.Txe2+ Kc1 7.Tc2+ Kb1 8.Txf2+ Kc1 9.Tc2+ Kb1 10.Txg2+ Kc1 11.Tc2+ Kb1 12.Txh2+ Kc1 13.Tc2+ Kb1 14.Txc6+ Kb2 15.Dc3+ Kb1 16.Txh6 b6 17.Kb3 b4 18.Dd2 b5 19.Ta6 h6 20.Txa2 Txa2 21.Db2+ Txb2# A massacre under black's pieces this all with the purpose to force black to capture with 20.- Txa2. (JB) Nice mechanism to force beautiful end position. I wonder why all those black pieces on 2nd rank. In old times they required also economy in time. This could be effectively shortened by removing most of the pieces d2-h2. (HHu) I would recommend to add more files to the right: The longer, the merrier! (JN)

4206. Paavilainen 1.Rc4 Dd2 2.Dxe5 dxc4# 1.Rd6 Df6 2.Dxd3 exd6#. Linjanavausta ja tukintaa, patterinmuodostusta ja -avausta eli tehtäväshakillista peruskauraa, terveellistä ja ravitsevaa. Belgialaisena lisämausteena samat valkoiset sotilaat sekä lyövät että tulevat lyödyiksi. (Janne Syväniemi)

4207. Ivunin & Pankratjev 1.d6 Td4 2.Rc6 Lxd6# 1.d5 Rb4 2.Rh6 Txd5#. Harmittaa mustien ratsujen eri siirtomotiivit, muuten virkistävä pätkkinä. (JS)

4208. Heinonen 1.Rd2 Rf5 2.Rf3 Rg3#; 1.Lb3 Le6 2. Ld5 Lf5#; 1.Td3 Tg2 2.Txe3 Tg4# The pieces of same quality do all moves. The only motive in the play is to block the black king's square; three model mates.

4209. Koci 1.Lf6 Lg2 2.Ke5 Lxf6+ 3.Kf4 e3# b) 1.Lc6 Lb2 2.Kd5 Lxc6+ 3.Kc4 Rd2#. Mustien lähettien antiurausta ja valkoisten lähettien näennäistä antiurausta (b:ssä La1 on tarpeeton ja a:ssa Lh2 voitaisiin korvata msh3:llä). No, valkeat lähetit kuitenkin katkovat saman tornin linjaa. (JS) Hannu Harkola säästi tässä versiossa yhden mustan ratsun.

4210. Rotenberg 1.- Kb6 2.Dg2 fxe7 3.Kg4

e8D 4.Kh3 Dh5#; 1.- h3 2.Dg3 fxc7 3.Kg5 gxf8D 4.Kh4 Dh6#; 1.- h4 2.Dg4 f7 3.Kg6 fxc8D 4.Kh5 Dxh7#. Black/white duel, model mates with self-blocks in chameleon echo, promotions to queen. (Laatija) Onnistuneet kameleonttitoistot ilman toistuvia siirtoja (JS) 6. rivin kiinnitys sekä estää ensimmäistä ratkaisua olemasta vaihdella että määrittää siirtojärjestyksen. (JN)

4211. Tanner a) 1.a3 bxa3 2.e3 a4 3.exd2 axb5 4.d1L b6+ 5.Kc6 b7 6.Lxg4 b8D 7.Ld7 b5#; b) 1.e3 dxe3 2.d2 e4 3.d1L exd5 4.Lxg4 d6 5.Lc8 d7 6.Kc6 d8D 7.Lb7 d5#. Toistomallimatit, kaksi excelsioria, aktiivisia ja passiivisia uhrauksia ja mustan (pien)korotuksia. Siirto d1L toistuu, mutta korotuksen suorittaa eri sotilas. (Laatija) Pienestä symmetrisyydestä huolimatta komea saavutus excelsiorein ilman että korotusnappula tekee matin (JS)

4212. Pitkänen 1.Kf5+ Kxf7 2.Dxb2 Raxc5 3.Df6+ Kg8 4.Df8+ Kh7 5.g8L+ Kh8 6.Lxb3+ Kh7 7.Ld5 7.-Re5~ 8.LxR=.

4213. Pitkänen 1.-Lxg2 2.Dg3+ Kxg3=; 1.Dg5 g6 2.Dxg6 Lh6 3.Dxh6+ Kg4 4.Dg6+ Kf3 5.De4+ Kg3 6.Df4+ Kh3 7.Dg5 Lxg2 8.Dg3+ Kxg3=. Laatijan kommentti: Mustan aloittaessa kahden siirron itsepatti, valkean aloittaessa kahdeksan siirron itsepatti.

4214. Pitkänen 1.c8D d1L 2.D5c6+ Ka5 3.Tb5+Ka4 4.Tbe5+Kb4 5.Db6+Ka4 6.Dc2+ Lxc2 7.T5e4+ Lxe4 8.Ta3+ Kxa3 9.Db3+ Kxb3=.

4215. Solja & Packa & Predrag 1.b1D(v) Db2(m) 2.Df2(v) Dxf5#; 1.b1T(v) Tb3(m) 2.Th3(v) Txh6#; 1.b1L(v) Ld3(m) 2.Lb5(v) Lxd7#; 1.b1S(v) Sa3(m) 2.Sb5(v) Sxc7#. Anti-Andernachin keksimisestä on sen verran aikaa, että tällainen perusesitys sisältää melkoisen edeltäjäriskin; olen liian laiska etsimään. Mutta ainahan voi muoto onnistua olemaan jollain lailla hiotumpi. (JN)

4216. Heinonen 1.Lh3 Kb3 6.Lc8+ Kxa8 13.Lh3 Kxh3 14.Ta8 Kg2 20.Ta8 Kxa8 21.Kb6 Kb8 22.Kc5 Ka7 23.Kd6 Kb6 24.Ke5 Kc5 25.Kf4 Kxd4 26.Kg3 Ke3 27.Kh2 Kf2 28.Kh1

Kg3 29.h4+ Kf2 30.h3 Kg3 31.h2 Kf2=
Laatijan kommentti: Length record, when a miniature and "Rex Solus" is required.

4217. Heinonen 1.Kd7 8.Kxh4 11.Kxg2 22.Kxb6 27.Kxb3 28.Ka3 34.b8R 35.cxd3 40.d8R 42.Rf6 43.Rf7#. Laatijan kommentti: A length record with material "3+9" and with White's two excelsiors.

4218. Heinonen 1.Ka3! 6.Kxa8 13.Kxb1 17.Kxd3 18.Ke4 19.d4 20.dxc5 21.cxd6 22.dxc7 23.cxd8R 25.Rxg5 27.Rxh4 29.Rxe5 30.Kf5 32.Rxf4 33.Kg6 34.Rxh3 35.Rxf2 36.Rxh1 39.Rxe7=. Length record with material "2+16", when White's excelsior is required. Ideal stalemate. (Laatija) Toivoisihan sitä tämänkin kaltaisilta ennätyksiltä kiinnostavaa sisältöä – helppo uskoa, että harvoin onnistuu. Tässä korotuksen jälkeisissä puuhissa on pointtinsa ja tanssi vähän huvittaa. (JN)

4219. Heimo 1.e4 d5 2.exd5 e5 3.d6 e4 4.dxc7 e3 5.cxb8D e2 6.Dxa7 exf1L 7.Dd4 Lxg2 8.Dxg7 Lf3 9.Dg4 Lxd1 10.Dxd1. Saarenheimon kilpailun e-sotilasteemaa, valkea siirtää kaikki sillä, musta joutuu tietysti yhden muun siirron tekemään. Frolkin- ja Pronkin-teemat. Johtopelit minäkin hyväksyn siinä kilpailussa temaattisiksi, kun ei voi ottaa peilikuvaa ja tehdä saman d-sotilaalla. (JN)

4220. Heinonen 1.Rf3 Rf6 2.Re5 Re4 3.Rxd7 Rxd2 4.Rb6 axb6 5.e4 Ta3 6.Lc4 Tg3 7.hxc3 Dd5 8.Th6 Da5 9.Tc6 h5 10.a4 Th6 11.Ta3 Td6 12.Tc3 Rb3 13.Lh6 g5 14.Rd2 Lg7 15.Rf3 Le5 16.Lg7 f6 17.Lg8 Le6 18.Lh8 Lc4 19.Dd5 Rd7. Samanarvoiset upseerit (kuninkaita lukuun ottamatta) siirtyvät samoille ruuduille. Olen käyttänyt laadinnallista rajoitusta, että teemaupseerien keskinäiset lyönnit ovat kiellettyjä. Toteutus on 2,5 siirtoa lyhyempi kuin Per Olinin esitys (nr. 4129). (Laatija) Tulee tietysti mieleen, missä määrin keinotekoinen "teema" on kyseessä: onko sillä merkitystä, että ne ovat juuri samanarvoisia upseereja? Saattaa sillä jotain olla, kun mietitään, kuinka ne on sijoitettu pelin alkuasemaan. (JN)

Ukrainalainen kilpailu

The Problemist of Ukraine -lehden 11. teemakilpailu on miniatyyrytehtäville kolmessa ryhmässä, joissa esiintyy alla mainittu teema. Tehtävät viimeistään 15.1.2015 osoitteella mt41251@gmail.com

Joka ryhmän voittaja saa ilon teemoittaa ja tuomita seuraavan kilpailun. Tuomiot julkaistaan lehdessä ja Valeri Kopylin verkkosivulla <http://www.chess-kopyl.com.ua/>.

Kahden siirron mattitehtävät: ratkaisussa vähintään yksi mattisiirto on kuninkaallisen patterin avautuminen. Kuninkaallisessa patterissa K on etunappula. Tuomari on Robert Lincoln (USA).

Kolmen siirron mattitehtävät: minimaalitehtävät, eli valkealla on kuninkaan ohella vain yksi nappula. Tuomari on Ingemar Lind (Ruotsi).

Monisiirtoiset: 4-6 siirron mittaiset monisiirtoiset, joissa on esipeli. Tuomarit Valeri Barsukov (Venäjä) ja Nikolai Zujev (Liettua).

ST 80 vuotta 7.2.2015

Helmikuun 7. päivänä tulee täyteen 80 vuotta Suomen tehtäväniekkain perustavasta kokouksesta. Alkuvuosien historiaa on parhaiten kuvattu Eero Saarenheimon kirjassa *Ruutulaudan lumoissa* (ST 1999).

Merkkivuotta vietetään ilman suurempia juhlia, mutta tehtäväillä 4.2.2015 muistellaan kuluneita vuosia.

Tehtäväillat

Helsingissä jatkuvat Shakkiaareenalla Hio-motie 10 parillisten viikkojen keskiviikkoina 7.1. alkaen. Ovimaksu on 2 euroa. Aloitusai-ka on noin klo 18.30.

Summary

As usual, we have a chess problem on the cover of our magazine, but this time we have no clue of which problem it is. We do know that the problem is interesting for our solving team in Riccione PCCC meeting in 1985. From left to right: Teppo Mänttä, Kari Valtonen and Pauli Perkonoja. This team won the team championship in WCSC. The reason for having this photo on the cover is that Teppo Mänttä turned 60 in the end of November. To celebrate his anniversary we have dedication problems and Henry Tanner, who has known Teppo since their schooldays, writes of the jubilee. See pp. 204–210.

The ISC, International Solving Contest, takes place on January 25, 2015, at the same time on different parts of the world. In Finland the venue is Chess Arena in Helsinki. The same venue hosts also the annual meeting of our society on February 21, 2015. At 13.00 we start with the Finnish Solving Championship. There will be a set of problems to be solved within three hours under the supervision of tournament director Neal Turner. The annual meeting starts at 17.00. For general information on this event see p. 204, or contact ST members listed on the 2nd page of this issue.

Peter Kniest was a talented and active German problemist, born 100 years ago. He was a composer, organiser and publisher of chess composition books and magazines. Joose Norri writes on Kniest, showing and analysing 17 of his compositions. Study the article on pp. 211–217 and your satisfaction is guaranteed!

On pp. 217–229 Kari Valtonen lets us enjoy the second part of his research on the half-battery. This part starts with white half-battery in helpmates and black half-battery in selfmates. According to Kari's research half-battery in both genres was well and truly discovered in 1960s, as is the case with direct mates.

The doyen of Finnish solvers, Pauli Perkonoja, writes about two faulty studies used in the 1986 WCSC. Pauli has improved on one of those, based on the drawing idea found by David Friedgood. Interesting stuff for study fans, please turn to pp. 229–230!

The autumn meeting of ST took place on November 22–23. See p. 231 for a short report on the event, which attracted ten problemists. On the back cover of this issue you can find three photos of the event. Next meeting in the spring of 2015 will be the 50th such meeting, so be prepared! The invitation will be published on ST website as soon as the date and venue are confirmed and, of course, also in the next issue. During the autumn meeting our French connection, Antti Parkkinen, presented a cryptographic crossword puzzle. We publish the same puzzle on p. 232. For solving you do not need knowledge of Finnish, knowledge of chess problemists is enough!

On pp. 233–234 we have the problems from the solving Championship of Helsinki, held on November 9, 2014. The problems are easier than in most solving competitions and the solvers had two hours available for their effort. Slightly surprisingly, no one scored maximum points. How would you have done?

Neal Turner has once again selected a tricky solving challenge. Paha pähkinä, A Tough Nut to Crack. See p. 236. The originals columns start from p. 235. As mentioned in the previous issue, we are looking for a helpmate originals editor. Until then, you are most welcome to send your helpmate originals to the editor-in-chief, other problems types to respective section editors. Please, contribute!

The next issue is due to appear in March, 2015.

We thank all our readers for the year 2014 and wish you a good year 2015!



Neal Turner



Mikael Grönroos

Syyspäivät
2014 pidettiin
Kokemäellä



Antti Parkkinen ja Hannu Harkola